

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

8^E JAARGANG

WOENSDAG 22 AUGUSTUS 1923

No. 399

INHOUD

HET GRONDGEBRUIK IN NEDERLAND IN 1921 door <i>J. Smid</i>	Blz. 734
Derde Herzieningsconferentie in zake de Internationale Overeenkomst omtrent het Goederenvervoer op Spoorwegen II (Slot) door <i>Jhr. Mr. P. Elias</i>	736
De houding eener Arbeidsbeurs bij arbeidsconflicten door <i>W. F. Detiger</i>	739
De Rijksmiddelen	741
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De Balansen der groote Berlijnsche Banken door <i>Dr. K. Singer</i>	741
AANTEKENINGEN:	
De Nederlandsche en Nederlandsch-Indische Gulden	743
De verbinding met Bagdad	744
INGEZONDEN STUKKEN:	
Een „eet-meer-brood” campagne in Nederland door <i>K.</i>	744
MAANDCIJFERS:	
Postchèque en Girodienst	745
Rijkspostspaarbank	745
Giro-omzet bij De Nederlandsche Bank	745
Giro-kantoor der Gemeente Amsterdam	745
Overzicht der Rijksmiddelen	746
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN: 746—752	
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*

Redacteur-Secretaris van het weekblad: *D. J. Wansink.*
Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*

21 AUGUSTUS 1923.

Ook deze week bleef de geldmarkt ruim. Wissels ontbraken geheel; de noteering, die van 2½ pCt. op 2½ pCt. terugliep, was dan ook louter een nominale.

Call geld werd op 2 pCt. afgedaan.

De noteering voor gelden op prolongatie kwam van 2½ op 3 pCt.

De balans van de Nederlandsche Bank vertoont ook ditmaal eenige wijzigingen van ondergeschikte betekenis. De post binnenlandsche wissels blijkt met *f* 3 miljoen te zijn afgenomen. De effectenbeleeningen stegen van *f* 129.8 miljoen tot *f* 131.8 miljoen. Waar echter de goederenbeleeningen tegelijkertijd van *f* 11.7 miljoen tot *f* 4.2 miljoen terugliepen, noteert het hoofd beleeningen in totaal *f* 5.4 miljoen lager dan verleden week. De vermindering komt voor het grootste gedeelte voor rekening van de Hoofdbank.

Het creditsaldo van het Rijk, dat de vorige week staat had aan te wijzen, heeft weder plaats gemaakt voor een debetsaldo ten bedrage van ruim *f* 650.000.

De metaalvoorraad der Bank bleef nagenoeg op dezelfde hoogte. De daling van *f* 17.6 miljoen, die de diverse rekeningen onder het actief te zien geven, correspondeert voor het grootste gedeelte met de gelijktijdige vermeerdering van de post papier op het bui-

tenland, die van *f* 34.1. miljoen tot *f* 49.5 miljoen blijkt te zijn gestegen.

De biljettencirculatie daalde met *f* 8.8 miljoen. De rekening-courant-saldi namen met *f* 1.7 miljoen af. Het beschikbaar metaalsaldo noteert ruim *f* 400 miljoen of *f* 2.1 miljoen hooger dan verleden week.

De toestand op de wisselmarkt bleef deze week heel onzeker. De verschillende politieke gebeurtenissen zijn oorzaak, dat de handel zich alleen tot het hoogst noodzakelijke beperkt, daar een ieder den loop der dingen wenscht af te wachten. Veel succes heeft de Belgische regering met haar maatregelen tot steun nog niet gehad, vooral toen nog bekend werd, dat de onderhandelingen over de Fransche leening niet zulk een vlot verloop hadden. Van 11,60 liep de koers met groote fluctuaties terug tot 11,07½, waarna een reactie tot 11,30 volgde. Het slot bleef echter aangeboden.

In den aanvang der week viel een beduidende hausse-beweging in den koers van de Reichsmark waar te nemen. Voor Engelsche en Amerikaansche rekening werden hier aanzienlijke bedragen opgenomen. Deze hausse was natuurlijk voor Duitschland een welkome gelegenheid om Marken af te zetten, wat tot gevolg had, dat de koers weder snel terugliep (gisteren zelfs weder tot 0,42½).

Veel last ondervindt de handel in Marken ook van de maatregelen der Deutsche Banken voor te laat binnenkomende bedragen, wat natuurlijk, omdat men op de post en vooral op de telegraaf niet rekenen kan, herhaaldelijk voorkomt. Volgens de laatst ontvangen berichten wordt voor vertraagde betalingen, behalve de debet-rente van 32 pCt., een provisie van minstens 1 pCt. per dag belast.

LONDEN, 18 AUGUSTUS 1923.

Nadat de geldmarkt bij den aanvang der week betrekkelijk ruim geweest was, nam tegen Donderdag de vraag belangrijk toe; te betalen belastingen en spoorwegdividenden en ook „window-dressing” waren hiervan de oorzaak. Daggeld, aanvankelijk 2 pCt. en lager, bedong tegen het midden der week 2½ tot 3 pCt.; zelfs zijn er zaken gedaan à 3½ pCt., doch leenen bij de Bank kon vermeden worden. Des Vrijdags kwamen sommige banken wederom als geldgevers in de markt en de vraag kon à 2½ pCt. bevredigd worden. Zevendaags geld bleef 2½ pCt.

De vaste toon der geldmarkt beperkte de toch al zeer kalme zaken in wissels.

2-mnds. prima bankaccept	3—3½ pCt.
3-mnds. idem	3 ³ / ₁₆ —¼ pCt.
4-mnds. idem	3 ⁵ / ₁₆ —½ pCt.
6-mnds. idem	3½—3¾ pCt.

HET GRONDGEBRUIK IN NEDERLAND IN 1921.

In 1921 is hier te lande eene landbouwtelling gehouden. Zij betref de sterkte van den veestapel en het grondgebruik, d.w.z. het aantal grondgebruikers, de grootte van hun grondgebruik en het voorkomen van eigendom en pacht. Het verslag der veetelling verscheen reeds in no. 1 van den jaargang 1922 der Verslagen en Mededeelingen van de Directie van den Landbouw. Dat in zake de telling betreffende het grondgebruik verscheen eenigen tijd geleden als No. 2 van den jaargang 1923 van genoemde publicatie. Het is laatstgenoemd verslag, waaraan de volgende beschouwingen zullen zijn gewijd.

De statistiek van het grondgebruik is een der jongste onderdeelen van de landbouwstatistiek. Met het samenstellen van statistieken van den veestapel is men reeds in de eerste jaren van de 19de eeuw begonnen. Deze statistieken stonden in verband met de veebelasting, die van 1800—1844 wel niet ieder jaar, maar toch vrij geregeld geheven werd.

De Gemeentewet van 29 Juni 1851 belaste de gemeentebesturen met het verzamelen van statistische gegevens in zake den landbouw ten behoeve van het gemeenteverslag, dat krachtens art. 182 van genoemde wet jaarlijks door B. en W. moest worden uitgebracht. Het betref hier niet alleen gegevens betreffende den veestapel, maar ook in zake andere onderdeelen van den landbouw, inzonderheid de oppervlakte, beteeld met verschillende akkerbouwgewassen en de opbrengst daarvan. Omstreeks het jaar 1880 kwamen daarbij gegevens in zake het grondgebruik. Vóór genoemd jaar bestaan daaromtrent, althans voor zoover mij bekend is, geen officieele statistieken.

Tot 1904 werden alle gegevens op landbouwgebied jaarlijks verzameld. Te beginnen met 1905 besloot men daarmede echter op te houden en alleen jaarlijks te behandelen die onderdeelen der landbouwstatistiek, waarbij, zooals bij de geteelde gewassen, van jaar tot jaar groote verschillen aan den dag treden. Dit is in den regel niet het geval bij den veestapel en in nog mindere mate bij het grondgebruik. Op grond hiervan en mede met het oog op den omvangrijken arbeid, welke eene goede statistiek betreffende deze beide onderdeelen eischt, werd besloten haar slechts om de tien jaren samen te stellen en dan ook eene volledige telling te houden.

De eerste telling had plaats in den voorzomer van 1910. De tweede zou dus plaats moeten hebben gehad in 1920. De buitengewone tijdsomstandigheden waren echter oorzaak, dat zij een jaar later werd ter hand genomen.

Wat is nu het resultaat der telling in zake het grondgebruik, welke zich uitstreckte tot alle personen, die 5 Are of meer bouwland, grasland of tuingrond (woeste grond of bosch telde dus niet mee) in gebruik hadden? In het geheel werden geteld 361392 personen tegen 275905 in 1910, welk verschil echter voor het grootste deel hieraan moet worden toegeschreven, dat in 1910 de niet in den land- en tuinbouw hun hoofdberoep vindende personen slechts zijn geteld, voor zoover zij 1 HA. land of meer gebruikten.

De getelde personen zijn als volgt te verdeelen:

	1921	1910
Landbouwers	163.075	148.844
Tuinbouwers	18.800	15.488
Landarbeiders	76.185	86.099
Buiten den land- of tuin- bouw hun hoofdberoep hebbende personen,	103.332	25.474
	<u>361.392</u>	<u>275.905</u>

De 361392 in 1921 getelde grondgebruikers hadden samen in gebruik 2001249 HA. bouwland, grasland en tuingrond, waarvan 1035506 HA. in eigendom en 965743 HA. in pacht.

Nu zou het verkeerd zijn van al die grondgebruikers te zeggen, dat zij een land- of tuinbouw-

bedrijf exploiteerden. Wil men dus een juist inzicht hebben in de bedrijfstoestanden, dan doet men goed de kleine grondgebruikers buiten beschouwing te laten, hoe nuttig ook voor bepaalde doeleinden het hebben van een statistisch overzicht van die kleine grondgebruikers mag zijn. In verband daarmede komt het mij voor, dat het — mede om niet al te uitvoerig te worden — wenschelijk is, mij hoofdzakelijk te bepalen tot de eigenlijke bedrijven, d.i. tot het grondgebruik van 1 HA. en meer. Dit is bovendien noodzakelijk, wil men vergelijkingen maken met de uitkomsten van vroegere opnemingen, daar deze niet verder afdalen dan tot 1 HA. Toch moet ik opmerken, dat onder de bedrijven van 1—5 HA. ongetwijfeld een zeker aantal voorkomen, die geen zelfstandig bedrijf uitmaken, maar den grondgebruiker verplichten een meer of minder belangrijk deel van zijn inkomen aan andere bronnen — in den regel landarbeid in dienst van anderen — te ontleenen. Aan den anderen kant zijn er in den tuinbouw een aantal bedrijven kleiner dan 1 HA., die wel een zelfstandig bestaan opleveren en toch niet mee worden gerekend.

Het aantal bedrijven nu van 1 HA. en meer bedroeg in 1921: 221649 tegen 209172 in 1910.

Onderstaande staat geeft, mede in vergelijking met de opnemingen van 1904 en 1888 aan, hoe de verdeling is over de verschillende groottenklassen.

Bedrijven met:	1921	1910	1904	1888
1—5 HA.	112.607	109.620	92.693	74.589
5—10 „	48.945	41.439	34.798	34.088
10—20 „	34.509	30.821	29.797	30.004
20—50 „	22.692	23.798	22.005	22.422
50—100 „	2.646	3.278	3.089	3.558
100 en meer „	250	216	184	217
Totaal....	221.649	209.172	182.566	164.878

Ook wanneer in aanmerking wordt genomen, dat in 1888 vermoedelijk een deel der tuinbouwbedrijven niet is meegeteld, hetwelk inzonderheid invloed zal hebben gehad op het cijfer betreffende de bedrijven van 1—5 HA., dan wijzen bovengenoemde cijfers op eene langzame vermeerdering van het aantal bedrijven. Voor een deel is dit een gevolg van de toeneming der oppervlakte cultuurgrond, voor een ander deel van het eenigszins kleiner worden der bedrijven. Dit laatste proces leidt er toe, dat het aantal bedrijven boven 50 HA. voortdurend slinkt en dat beneden 20 HA. toeneemt, terwijl het aantal van 20—50 HA. vrij constant blijft.

Bepalen wij ons tot eene vergelijking der cijfers over 1910 en 1921, dan blijkt, dat bij eene totale vermeerdering van 6 pCt., het aantal bedrijven van 1—5 HA. is toegenomen met 2.7 pCt., dat van 5—10 HA. met 18.1 pCt., dat van 10—20 HA. met 12 pCt. Het aantal bedrijven van 20—50 HA. daarentegen is verminderd met 4.6 pCt., dat van 50—100 HA. met 19.3 pCt., terwijl men bij de bedrijven van 100 en meer HA. weer eene toeneming ziet van 15.7 pCt. Het aantal, dat tot laatstgenoemde groep behoort, is echter zoo klein, dat toevallige oorzaken hier eene groote rol kunnen spelen.

Bij de tellingen van 1910 en 1921 heeft men de beschikbare gegevens tevens zoo kunnen verwerken, dat een overzicht wordt verkregen zoowel van de oppervlakte, die door alle bedrijven samen als van die, welke door elke groottenklasse wordt geëxploiteerd.

In 1910 hadden de 209172 grondgebruikers met 1 H.A. en meer land samen in exploitatie 1909713 HA. of gemiddeld ruim 9.1 HA. ieder. In 1921 gebruikten de 221649 getelde grondgebruikers samen 1958185 HA. of gemiddeld ruim 8.8 HA. ieder.

Deze cijfers wijzen dus, evenals de boven geplaatste tabel, op eene kleine verplaatsing in de richting van het kleine bedrijf, al is die verplaatsing misschien van minder beteekenis dan velen wel meenen.

Bij de beoordeeling van deze cijfers dient voorts

wel te worden bedacht, dat de oppervlakte niet altijd een juiste maatstaf is ter bepaling van de grootte van het bedrijf. Een bedrijf van betrekkelijk kleine oppervlakte in den intensieven tuinbouw kan als onderneming meer beteekenen dan een landbouwbedrijf, dat eenige keeren zoo groot is.

Onderstaande staat geeft de in 1921 door elke groottenklasse geëxploiteerde oppervlakte aan, alsmede het percentage, dat deze oppervlakte uitmaakt van de in totaal bij alle grondgebruikers met 1 HA. en meer land in gebruik zijnde oppervlakte.

Groottenklassen	Geëxploiteerde oppervlakte	In % van het totaal
	HA.	
1—5 HA.....	274.327	14,01
5—10 „	338.345	17,28
10—20 „	475.939	24,30
20—50 „	665.988	34,01
50—100 „	162.267	8,29
100 en meer „	41.319	2,11
Totaal	1.958.185	100,—

Eene vraag, welke inzonderheid de aandacht verdient, is: Hoe zijn de bedrijven van verschillende grootte over de onderscheiden deelen des lands verdeeld? In dit opzicht bestaat er vrij veel verschil, dat inzonderheid uitkomt, wanneer men in plaats van de provinciale cijfers beschouwt de cijfers voor de landbouwgebieden. Over deze landbouwgebieden vooraf een enkel woord.

In aansluiting aan de intertijd door Staring ontworpen indeeling naar wat deze Landbouwstelsels noemde, zijn een elftal jaren geleden de provinciën ingedeeld in landbouwgebieden, in totaal 83. De grenzen van ieder gebied zijn zoodanig getrokken, dat zooveel mogelijk de landbouw er een bepaald type vertoont. Gelijksoortige gebieden zijn weer samengevoegd tot groepen. Zoo kreeg men voor het geheele land de volgende zes groepen van landbouwgebieden: 1. Zeeklei met akkerbouw en gemengd bedrijf; 2. rivierklei met gemengd bedrijf; 3. weidestroken op klei en veen; 4. zandstroken; 5. veenkoloniën; 6. tuinbouwgebieden.

In de volgende tabel nu is aangegeven, welk percentage van de door de bedrijven van 1 HA. en meer, geëxploiteerde oppervlakte in elke groep van landbouwgebieden in 1921 viel op elke groottenklasse.

Groottenklassen	Zee-klei	Rivier-klei	Weidestroken	Zandstroken	Veenkol.	Tuingeb.
1—5 HA.	7,75	19,03	6,91	20,88	8,47	25,52
5—10 „	7,51	18,24	11,63	27,47	13,39	16,13
10—20 „	13,49	21,57	29,16	28,42	30,78	24,18
20—50 „	45,36	29,15	48,14	18,51	42,68	29,13
50—100 „	22,05	10,89	3,32	2,52	3,83	3,54
100 en meer „	3,84	1,12	0,84	2,20	0,85	1,50
Totaal..	100,—	100,—	100,—	100,—	100,—	100,—

Zooals deze cijfers doen zien, overwegen op de zeeklei de grootere bedrijven. Naast die van 20—50 HA., welke ruim 45 pCt. der totale oppervlakte beslaan, neemt ook de groep van 50—100 HA. eene aanzienlijke plaats in met ruim 22 pCt. Bedrijven boven 100 HA. komen hier meer voor dan in elke andere groep van gebieden, terwijl de bedrijven van 1—5 HA. en ook van 5—10 HA. eene zeer ondergeschikte plaats innemen.

Op de rivierklei is eene meer gelijkmatige verdeling der bedrijven over de verschillende groottenklassen. Naast vrij groote bedrijven komt hier ook veel kleinbedrijf voor.

In de weidestroken zijn zeer kleine en zeer groote bedrijven betrekkelijk schaars. Bijna de helft valt in de klasse van 20—50 HA., terwijl ook de groep van 10—20 HA. sterk vertegenwoordigd is.

In de zandstroken speelt het kleinbedrijf eene belangrijke rol. Ruim 75 pCt. der bedrijven is hier kleiner dan 20 HA.

De veenkoloniën vertoonen veel overeenkomst met de weidestroken. Men vindt hier een overwegend groot aantal matig groote bedrijven, wat nog beter zou

uitkomen, indien de klasse van 20—50 HA. werd gesplitst. 20—25 HA. toch is hier evenals in de weidestroken eene veel voorkomende grootte.

Dat in de tuinbouwgebieden veel bedrijven van kleine oppervlakte voorkomen, ligt voor de hand. Daarnaast vindt men vooral weidestroken van matige grootte.

Een belangrijk doel, dat men met de telling trachtte te bereiken, was het constateeren van de verhouding tusschen de exploitatie door eigenaars en door pachters.

Bij de vroegere jaarlijksche opnemingen stelde het verzamelde materiaal slechts in staat tot het maken van eene verdeling der grondgebruikers in eigenaren en pachters. Hierbij doet zich echter de moeilijkheid voor, dat vele grondgebruikers zowel eigen als gepacht land exploiteeren. Men was steeds gewoon — en het kan ook bezwaarlijk anders —, deze moeilijkheid in dien zin op te lossen, dat wie meer land in eigendom gebruikt dan in pacht, als eigenaar werd beschouwd, en wie meer gepacht dan eigen land exploiteert, als pachter. Een volkomen juist beeld van den toestand krijgt men zoodoende echter niet.

Dank zij het vollediger materiaal, waarover men bij de tellingen van 1910 en 1921 de beschikking kreeg, heeft men toen de bewerking zoodanig doen plaats hebben, dat naast de indeeling der grondgebruikers in eigenaars en pachters, ook eene statistiek werd verkregen van de oppervlakte, welke door die grondgebruikers in eigendom en in pacht werd gebruikt. Deze statistiek, die, naar men zal zien, van de andere indeeling niet onbelangrijk afwijkt, geeft ongetwijfeld een veel beter beeld van den toestand. Bepalen wij ons tot de grondgebruikers met minstens 1 HA., dan blijkt, dat van de 221649 grondgebruikers 124159 of 56,02 pCt. eigenaar en 97490 of 43,98 pCt. pachter waren. Van de door deze grondgebruikers geëxploiteerde oppervlakte werd 1016.123 HA. of 51,89 pCt. in eigendom en 942062 HA. of 48,11 pCt. in pacht gebruikt. Rekent men ook de grondgebruikers met minder dan 1 HA. mede, dan was 51,74 pCt. van den grond in eigen gebruik en 48,26 pCt. gepacht.

Eene vergelijking met vroegere opnemingen levert het volgende resultaat:

	Grondgebruikers met minstens 1 HA.	
	Eigenaren in %	Grond in eigen exploitatie in %
1888.....	58,5	—
1904.....	54,4	—
1910.....	50,8	47,17
1921.....	56,02	51,89

Uit deze cijfers blijkt, dat van 1888 tot 1910 eene sterke vermindering van de exploitatie door eigenaars en dus toeneming van het pachtwezen viel waar te nemen. De cijfers voor 1921 geven echter het omgekeerde te zien; toeneming der eigen exploitatie en vermindering van de pacht. Dit verschijnsel verdient zeer de aandacht. Het is ongetwijfeld het gevolg van de oorlogsjaren, toen vele grondbezitters-verpachters er door de hooge landprijzen toe werden gebracht, hun grond te verkoopen. Inzonderheid gingen vele Belgische eigenaren, die belangrijke bezittingen hadden in Zeeland en Noordbrabant, daar toe over. Menig pachter zag zich zoodoende gedwongen zijn bedrijf te koopen met dikwijls veel hypotheek, wat ongetwijfeld bij den teruggang der conjunctuur niet onbedenklijk is.

Intusschen is het wel waarschijnlijk, dat wij hier met een tijdelijk verschijnsel te doen hebben. Reeds thans doen zich, althans in sommige streken, tekenen voor, die wijzen op eene toenemende zucht om land voor geldbelegging aan te koopen, eene zucht, waaraan de gedachte aan de mogelijkheid van de daling van den gulden wel niet geheel vreemd zal zijn.

Hieronder volgen enkele cijfers, waaruit blijkt, in welke provinciën de toeneming der eigen exploitatie vooral viel waar te nemen.

Van de door de bedrijven van minstens 1 HA. gebruikte oppervlakte was in eigen exploitatie in %.

	1921	1910
Groningen	64,98	68,56
Friesland	31,62	26,82
Drenthe	54,73	56,43
Overijssel	68,37	67,96
Gelderland	59,03	56,28
Utrecht	49,98	42,94
Noord-Holland ..	49,04	41,47
Zuid-Holland ...	41,97	34,35
Zeeland	40,62	26,89
Noord-Brabant..	58,69	52,42
Limburg	53,47	47,63
Nederland	51,89	47,17

In twee provinciën: Groningen en Drenthe, nam de eigen exploitatie af. In alle anderen zien wij toeneming, die bijzonder sterk is in Zeeland (van 26.89 pCt. tot 40.62 pCt.) Zuidholland (van 34.35 pCt. tot 41.97 pCt.), Noordholland (van 41.47 pCt. tot 49.04 pCt.) en Utrecht (van 42.94 pCt. tot 49.98 pCt.) Dit zijn ook juist de provinciën, waar, evenals in Friesland, het pachtwezen zeer veel voorkomt.

Er is een verschijnsel, dat bij de beoordeeling van de betekenis van het pachtwezen in het oog moet worden gehouden. In verschillende streken komt het vrij algemeen voor, dat eigengeërfde boeren, inzonderheid de grootere onder hen, zoo zij stil gaan leven, hun bedrijf aan een der kinderen verpachten. Deze verhouding is bij de samenstelling van bovenvermelde statistieken als pacht beschouwd. Toch is zij daarmede niet gelijk te stellen. In menig opzicht zou uit een landhuishoudkundig oogpunt het door kinderen van ouders gepachte land als eigen land moeten worden beschouwd. Met het oog daarop is naar deze pachtverhouding een speciaal onderzoek ingesteld, hetwelk tot resultaat had, dat in 1921 eene oppervlakte van 123854 HA. of 12,82 pCt. van al het verpachte land door kinderen van ouders was gepacht. Voegt men deze oppervlakte bij het eigen land, dan komt men tot eene totale door eigenaren geëxploiteerde oppervlakte van 1159360 HA. of 57.93 pCt. in plaats 51.74 pCt. der bij alle getelde grondgebruikers in gebruik zijnde oppervlakte, zooals hierboven werd opgegeven.

Terwijl bovenstaande beschouwingen hoofdzakelijk betrekking hebben op de bedrijven van 1 HA. en meer, zoo moge daaraan nog een en ander worden toegevoegd met betrekking tot den tuinbouw en het grondgebruik door landarbeiders, omdat de kleine grondgebruikers, voor zoover zij niet buiten den land- en tuinbouw hun hoofdbestaan vinden, hiertoe behooren. Landbouwers met minder dan 1 HA. komen niet voor.

Onderstaande staat geeft een overzicht van de in 1910 en in 1921 getelde tuinbouwers:

	1921	1910
met 0,05—0,15 HA.	576	534
„ 0,15—0,25 „	414	457
„ 0,25—0,50 „	1.297	1.149
„ 0,50—1 „	2.946	2.569
„ 1—2 „	5.830	4.746
„ 2—3 „	3.323	2.587
„ 3—5 „	2.663	2.098
„ 5—10 „	1.342	1.021
„ 10 en meer „	409	327
Totaal	18.800	15.488

Het aantal eigenaren bedroeg in 1910 5586 of 36.07 pCt. en in 1921 8868 of 47.13 pCt.

In 1910 bedroeg de totaal geëxploiteerde oppervlakte 35138 HA., waarvan 14255 HA. of 40.57 pCt. in eigendom. In 1921 werd door de 18800 tuinbouwers in totaal gebruikt 44968 HA., waarvan 22453 HA. of 49.93 pCt. in eigendom. Men ziet hier dus ook eene vermeerdering der eigen exploitatie.

Ten slotte volgen nog enkele cijfers betreffende het aantal landarbeiders met grondgebruik:

	1921	1910
met 0,05—0,15 HA.	15.613	16.094
„ 0,15—0,25 „	10.234	10.018
„ 0,25—0,50 „	14.751	16.425
„ 0,50—1 „	17.560	19.487
„ 1—2 „	11.478	15.386
„ 2—3 „	4.367	5.782
„ 3—5 „	2.182	2.907
Totaal	76.185	86.099

Zooals men ziet is het aantal landarbeiders-grondgebruikers verminderd, inzonderheid dat van hen met 1 HA. en meer land. Het is niet uit te maken, in hoeverre de vermindering het gevolg is van het afnemen van het aantal landarbeiders in het algemeen dan wel van het toenemen van het aantal landarbeiders zonder grondgebruik van beteekenis.

De moeilijkheid om eene scherpe scheiding te trekken tusschen landarbeiders en andere arbeiders, alsmede tusschen landarbeiders en zelfstandige land- en tuinbouwers kan intusschen ook zeer wel van invloed zijn geweest.

J. SMID.

Voorburg.

DERDE HERZIENINGSCONFERENTIE IN ZAKE DE INTERNATIONALE OVEREENKOMST OMTRENT HET GOEDERENVERVOER OP SPOORWEGEN.

II. (Slot).

130. *Toe te passen tarieven en te volgen route.*

Dit is één der moeilijkste punten, waarover de Conferentie te beslissen heeft gehad. Het aan de beraadslagingen ten grondslag gelegde voorontwerp bevatte te dezen aanzien weinig meer dan de oude bepalingen, welke hierop neerkomen: het aanwijzen van de *te volgen route* wordt aan den afzender overgelaten (met dien verstande, dat de spoorweg onder zekere voorwaarden de zending over een andere dan de door den afzender aangewezen route mag vervoeren); bij gebreke van een routevoorschrift des afzenders, moet de spoorweg de route kiezen, die hem het voordeligst voor den afzender toeschijnt; voor de gevolgen van laatstbedoelde keuze is de spoorweg slechts dan aansprakelijk, indien hij zich aan grove nalatigheid heeft schuldig gemaakt [art. 6 (1) sub letter I].

Deze regeling heeft het gebrek, dat zij niets zegt omtrent de *toe te passen tarieven* en de aansprakelijkheid van den spoorweg te dien aanzien.

Op initiatief van Oostenrijk heeft de Conferentie de vraag onder de oogen gezien, hoe in de vorenbedoelde leemte zou kunnen worden voorzien. Het resultaat is een stel bepalingen, waarin men getracht heeft de *geheele* materie zoo volledig mogelijk te regelen. Gezien de vele schakeeringen, die zich voordoen, kon het niet anders of men moest vervallen in een niet geheel onbedenkelijke casuïstiek en aan eenvoud van conceptie verliezen wat men aan grootere rechtszekerheid won. De meerderheid der delegaties — daaronder ook de Nederlandsche — heeft gemeend over dit bezwaar te moeten heenstappen.

De nieuwe regeling bepaalt in hoofdzaak het volgende:

indien de afzender op den vrachtbrief de *te volgen route* heeft voorgeschreven, worden de vervoerskosten over die route berekend;

indien de afzender op den vrachtbrief slechts de *toe te passen tarieven* heeft voorgeschreven, past de spoorweg die tarieven toe, *voorzoover het voorschrift voldoende is ter bepaling van de stations, tusschen welke de verlangde tarieven zijn toe te passen.* De spoorweg zoekt onder de routes, over welke deze tarieven, op den dag, waarop de overeenkomst van vervoer wordt afgesloten, gelden, die uit, welke hem het voordeligst toeschijnt voor den afzender;

indien de door den afzender gegeven aanwijzingen niet voldoende zijn ter volledige bepaling van de *te volgen route* of de *toe te passen tarieven*, alsmede in geval van tegenstrijdige aanwijzingen, kiest de spoorweg de route of de tarie-

ven, die hem het voordeligst toeschijnen voor den afzender. Hij geeft altijd gevolg aan de aanduidingen op den vrachtbrief in zake de stations, waar de formaliteiten voor de douane enz., moeten worden vervuld en zooveel mogelijk, aan de overige aanwijzingen van den afzender;

voorzoover de spoorweg in de gelegenheid is rechtstreekse internationale tarieven toe te passen, geeft hij aan deze de voorkeur;

in de gevallen, waarin de spoorweg te kiezen heeft tusschen verschillende tarieven of verschillende routes, is hij voor de gevolgen dier keuze slechts aansprakelijk, indien hij zich heeft schuldig gemaakt aan opzet of grove nalatigheid; de spoorweg mag, onder dezelfde voorwaarden als thans, van het door den afzender gegeven routevoorschrift afwijken.

14o. Leveringstijd.

Nieuw zijn o.a. de volgende bepalingen:

Voorzoover een spoorweg gebruik maakt van zijn recht om in sommige, in de Overeenkomst opgesomde gevallen den normalen leveringstijd te verlengen, zal de verlenging steeds *in geheele dagen* worden uitgedrukt. (Dit is gedaan om de berekening van den leveringstijd te vereenvoudigen).

Verlengingen van blijvenden aard (b.v. voor trajecten te water of over landwegen) moeten in de tarieven worden opgenomen; verlengingen van tijdelijken aard (b.v. wegens abnormalen toevloed van goederen) moeten, alvorens in werking te kunnen treden, gepubliceerd worden.

De loop van den leveringstijd wordt opgeschort gedurende het onderzoek van den inhoud, gedurende de naweging en natelling door den spoorweg, gedurende het oponthoud, veroorzaakt door een nadere aanwijzing des afzenders en, voor wat zendingen levende dieren betreft: gedurende het oponthoud dezer dieren op de stations waar de dieren worden gedrenkt, gedurende een oponthoud, veroorzaakt door een politiemaatregel en gedurende het veeartsenijkundig onderzoek.¹⁾

15o. Toestand der goederen; inpakking.

De Conferentie heeft een nieuwe bepaling opgenomen, die den spoorweg het recht geeft om, bij de aanneming ten vervoer van eenig goed, dat duidelijke teekenen van beschadiging vertoont, te eischen, dat zulks op den vrachtbrief uitdrukkelijk worde vermeld.

Nieuw is verder een bepaling, welke zegt, dat de wijze van inpakking zich heeft te richten naar de tariefbepalingen en reglementen van den spoorweg van vertrek. Aanleiding tot het opnemen dezer bepaling was de opmerking der Nederlandsche delegatie, dat, nu voortaan *alle* kostbaarheden op denzelfden voet als gewone handelswaar ten vervoer zullen zijn toegelaten. (Zie vorig artikel onder „Vervoer van kostbaarheden”), maatregelen behooren te worden getroffen opdat de spoorweg een wijze van inpakking kunne eischen, waardoor zijn risico (gevaar voor diefstal uit de colli!) tot een minimum wordt teruggebracht.

De thans aan den spoorweg gegeven bevoegdheid om afgifte van een *afzonderlijke* verklaring aan het afzendingstation wegens niet of onvoldoende verpakt zijn van goederen [art. 9 (2)] te eischen, komt te vervallen; volstaan zal kunnen worden met een desbetreffende verklaring op den vrachtbrief.

Voor uiterlijk zichtbare gebreken der verpakking, die *niet* op den vrachtbrief zijn vermeld, zal de afzender voortaan niet slechts bij kwade trouw zijnerzijds aansprakelijk zijn [art. 9 (3) oud], maar ook, wanneer het bewijs dier gebreken op eenigerlei wijze door den spoorweg wordt geleverd.

16o. Vervullen der douaneformaliteiten.

De Conferentie heeft besloten tot wijziging der bepa-

¹⁾ De volgende, bij deze gelegenheid mede opgenomen, opschortingen, kunnen in zooverre niet als *nieuw* worden beschouwd; als zij reeds thans (als „algemeene additionele bepalingen”) in de *internationale tarieven* voorkomen; 1o. opschorting gedurende den tijd, die noodig is voor het vervullen der douaneformaliteiten; 2o. opschorting gedurende een stremming van het vervoer, welke niet aan de schuld van den spoorweg is te wijten.

lingen in zake het vervullen van de douaneformaliteiten *ter plaatse van bestemming*. De tegenwoordige Overeenkomst bepaalt, dat, bij aankomst van het goed op het station van bestemming, de geadresseerde (tenzij in den vrachtbrief het tegendeel is bepaald) het recht heeft de douaneformaliteiten te vervullen, terwijl, indien die formaliteiten noch door den geadresseerde noch door een daartoe door den afzender in den vrachtbrief aangewezen derde worden vervuld, de spoorweg *verplicht* is, er zich mede te belasten [art. 10 sub (5)].

De voornaamste wijziging is deze, dat laatstbedoelde *verplichting* van den spoorweg komt te vervallen en vervangen wordt door een *recht* van den spoorweg om de douaneformaliteiten te vervullen, indien deze, binnen een termijn, vast te stellen door het voor den spoorweg van aankomst geldende Reglement, niet door den geadresseerde, of door een gemachtigde des afzenders vervuld zijn geworden.¹⁾ De spoorweg heeft dit recht slechts, zoolang de geadresseerde den vrachtbrief niet in ontvangst heeft genomen.²⁾

De vervanging van de *verplichting* des spoorwegs door een *recht* is gegrond op de volgende overwegingen: in de eerste plaats is het vervullen der douaneformaliteiten door den spoorweg niet altijd in het belang van den geadresseerde; deze kan er dikwijls zelf op doelmatiger wijze voor zorgen, of wel hij kan b.v. het goed zonder vrijmaking willen doorzenden. Anderzijds kan het feit, dat de geadresseerde niet onmiddellijk van zijn recht om de douaneformaliteiten te vervullen gebruik maakt, er op wijzen, dat de aflevering der zending op bezwaren zal stuiten; de spoorweg heeft er zeker geen belang bij, door het voorschieten der rechten zijn risico nog te vergrooten. Uit een ander volgt, dat de oude regeling veelal zoowel in 't nadeel van den afzender, als in dat van den spoorweg was.

17o. Uitoefening van de uit de overeenkomst van vervoer voortvloeiende rechten door den geadresseerde.

Volgens de tegenwoordige Overeenkomst kan de geadresseerde *na de aankomst van het goed ter bestemmingsplaats* op eigen naam de uit de overeenkomst van vervoer voortvloeiende rechten tegenover den spoorweg doen gelden, tegen vervulling zijnerzijds van de verplichtingen, welke die overeenkomst hem oplegt [art. 16 sub (2)]. Hieruit vloeit, strikt genomen,³⁾ voort, dat, indien het goed b.v. onderweg verloren gaat (en dus niet ter bestemmingsplaats aankomt), de *geadresseerde* den spoorweg niet kan aanspreken. Dit kan voor den geadresseerde zeer onaangenaam zijn, met name wanneer hij kooper van het goed is en den koopprijs reeds betaald heeft, in welk geval men dikwijls ziet, dat de *afzender*, die zijn geld binnen heeft, zich niet de moeite getroost, zijnerzijds den spoorweg aan te spreken. Ten einde aan dezen misstand een einde te maken, heeft de Conferentie besloten, de bestaande bepaling in dien zin te wijzigen, dat de geadresseerde zijn rechten ook *dán* kan doen gelden, wanneer de termijn, na afloop waarvan het goed door den rechthebbende als verloren kan worden beschouwd, is verstreken zonder dat de zending ter bestemmingsplaats is aangekomen. (Volgens art. 33 der oude Overeenkomst kan de rechthebbende het goed als verloren beschouwen indien de aflevering

¹⁾ Deze laatste voorwaarde dient om den geadresseerde in elk geval gelegenheid te geven zelf voor het vervullen der douaneformaliteiten te zorgen.

²⁾ Indien de geadresseerde den vrachtbrief in ontvangst heeft genomen, is de overeenkomst van vervoer afgewikkeld en kan dus van een *recht* des spoorwegs om de douaneformaliteiten te vervullen, geen sprake zijn. Hoogstens kan hij er in toestemmen in deze als lasthebber van den geadresseerde op te treden.

³⁾ Enkele rechtscollages hebben een mouw aan de zaak gepast, door de woorden „na aankomst van het goed ter bestemmingsplaats” zóó op te vatten, alsof er stond: „nadat het goed ter bestemmingsplaats had behooren aan te komen.”

niet heeft plaats gehad binnen 30 dagen na afloop van den leveringstijd; volgens de nieuwe Overeenkomst worden aan dien termijn van 30 dagen zooveel malen 10 dagen toegevoegd — hoogstens echter 30 dagen — als andere Staten dan die van vertrek en van bestemming bij het vervoer zijn betrokken).

18o. *Betaling van de vrachtgelden.*

Volgens de tegenwoordige Overeenkomst worden de vrachtgelden, indien zij *niet betaald zijn* bij het ten vervoer aanbieden van het goed, geacht ten laste van den geadresseerde te zijn [art. 12 sub (1)]. Hieruit kan afgeleid worden, dat, ook wanneer een zending *franco* is verzonden, doch het station van vertrek verzuimd heeft de vrachtgelden te innen, deze niet ten laste van den afzender, doch van den geadresseerde komen. De door de Conferentie aangenomen nieuwe redactie („De vrachtprijzen en andere kosten, die de afzender niet blijktens vrachtbriefvoorschrift voor zijn rekening heeft genomen, worden geacht ten laste van den geadresseerde te zijn”) sluit de vorenbedoelde interpretatie uit.

19o. *Achteraf geconstateerde onjuiste tarieftoepassing.*

Evenals in de oude Overeenkomst [art. 12 sub (4)] wordt bepaald, dat het te weinig gevorderde bijbetaald en het te veel ontvangene teruggegeven moet worden. Nieuw zijn de volgende bepalingen:

Indien de spoorweg ontdekt, dat *te veel* in rekening is gebracht, moet hij, voorzover het te veel betaalde 0.50 fr. per vrachtbrief overschrijdt, den belanghebbende hiervan ambtshalve in kennis stellen en zoo spoedig mogelijk voor terugbetaling zorgen.

Is *te weinig* in rekening gebracht, dan is, indien de geadresseerde den vrachtbrief niet in ontvangst neemt, de afzender tot bijbetaling verplicht. Heeft de geadresseerde den vrachtbrief in ontvangst genomen, dan is de afzender slechts ten opzichte van *die* kosten tot bijbetaling verplicht, op welke zijn frankeeringsvoorschrift betrekking heeft; overigens komt de bijbetaling ten laste van den geadresseerde.

Voor de ingevolge dit artikel verschuldigde sommen is, voorzover zij 10 francs per vrachtbrief overschrijden, een interest van 6 pCt. te betalen, ingaande op den dag, waarop bij den spoorweg wordt gereclameerd of, indien geen reclame wordt ingediend, op den dag waarop de rechtsoverdring wordt ingesteld.

20o. *Remboursementen* (oud art. 13).

Nieuw is de bepaling, dat de spoorweg, indien hij niet binnen drie maanden nadat de geadresseerde het remboursement heeft betaald, voor uitbetaling aan den afzender zorgt, een interest van 6 pCt. verschuldigd is, te rekenen van den afloop van vorengenoemden termijn af.

21o. *Nadere aanwijzingen des afzenders* (oud art. 15).

De belangrijkste wijziging is deze, dat de spoorweg niet verplicht is zich aan een door den afzender gegeven nadere aanwijzing te houden, indien door die aanwijzing het bestemmingsstation wordt gewijzigd en de waarde van het goed naar alle waarschijnlijkheid niet voldoende is om de vervoerskosten, waarmede de zending bij aankomst ter nieuwe bestemming belast zal zijn, te dekken, tenzij die kosten onmiddellijk worden voldaan of daarvoor zekerheid wordt gegeven.

22o. *Stoornis van het vervoer* (oud art. 18).

Nieuw is o.a. de volgende bepaling:

Indien de afzender, nadat hij van den spoorweg de mededeeling heeft ontvangen, dat er een vervoersstoornis is, niet binnen een redelijken termijn uitvoerbare instructies geeft, zal gehandeld worden overeenkomstig de voorschriften, die bij den spoorweg, op wiens lijnen de goederen aangehouden zijn, van kracht zijn voor het geval dat de regelmatige aflevering verhinderd is. (Dit komt hierop neer, dat de goederen voor rekening en risico van den afzender in bewaring gegeven kunnen worden aan een derde en na afloop van zekeren termijn — bederfelijke goederen zelfs dadelijk — verkocht mogen worden).

23o. *Regelmatige aflevering verhinderd.*

Evenals thans [art. 24 sub (1)] moet het station van aankomst den afzender in dit geval onmiddellijk

om instructies laten vragen. Nieuw is de bepaling, dat, indien de geadresseerde, na eerst de zending te hebben geweigerd, zich alsnog aanmeldt om de goederen in ontvangst te nemen, deze hem worden afgeleverd, tenzij het station van aankomst inmiddels andere instructies van den afzender heeft ontvangen. Het is waar, dat dit tot moeilijkheden *kan* leiden, indien, nadat de aflevering aan den geadresseerde heeft plaats gehad, blijkt dat de afzender, wiens instructies gevraagd zijn, iets anders had gewild; de Conferentie is echter van de overweging uitgegaan dat de door haar aangenomen regeling de doelmatigste is omdat de ervaring heeft geleerd, dat de afzender bijna altijd den oorspronkelijk weigerachtigen geadresseerde tracht te bewegen op zijn weigering terug te komen.

24o. *Aansprakelijkheid van den spoorweg.*

Van de wijzigingen, die de bepalingen in zake de aansprakelijkheid van den spoorweg hebben ondergaan, is de meest principieele in dit artikel reeds behandeld, t. w. de beperking van de aansprakelijkheid voor verlies of beschadiging van goederen, waarvoor de afzender het „belang bij de levering” niet heeft aangegeven, tot een *maximum*-bedrag van 50 goudfrancs per kilogram bruto. (Zie het vorig artikel onder het hoofd „*Vervoer van kostbaarheden*”).

Eveneens is reeds de aandacht gevestigd op de verlenging van den termijn, na afloop waarvan de goederen als verloren mogen worden beschouwd. (Zie het vorig artikel onder het hoofd „*Uitoefening van de uit de overeenkomst van vervoer voortvloeiende rechten door den geadresseerde*”).

Van de overige min-of meer principieele wijzigingen en aanvullingen — te talrijk om hier alle te worden vermeld — zijn de volgende de belangrijkste:

1o. Wanneer de bedragen, welke als grondslag voor de berekening der door den spoorweg te betalen vergoeding dienen, in een andere muntsoort zijn uitgedrukt dan in die van den Staat op wiens gebied de betaling wordt geëischt, geschiedt de herleiding in de muntsoort van dien Staat volgens den ten tijde en ter plaatse *der betaling* geldenden koers.

2o. De tegenwoordige Overeenkomst bepaalt, dat in alle gevallen, waarin de schade door boos opzet of grove nalatigheid van den spoorweg is ontstaan, *volle schadevergoeding* — dus ook vergoeding der gederfde winst — kan worden gevorderd [art. 41]. Volgens den nieuwen tekst zal de spoorweg hierbij niet verder behoeven te gaan, dan tot betaling van het *dubbele* der in gewone gevallen te betalen vergoeding. De gedachtengang der Conferentie is deze geweest: de afzender, die goederen van zeer hooge waarde verzendt, zonder den spoorweg door aangifte van het „belang bij de levering” op die hooge waarde opmerkzaam te maken, heeft het aan zichzelf te wijten, indien hij verlies lijdt; het gaat niet aan, den spoorweg tot betaling eener enorme schadevergoeding te verplichten, indien b.v. een beambte een pakje steelt, omtrent welks hooge waarde den spoorweg niets bekend was.

3o. Art. 42 van de oude Overeenkomst bepaalt, dat de rechthebbende interest à 6 pCt. over de als schadevergoeding vastgestelde som kan vorderen, welke interest loopt van den dag af, waarop de vordering (d.w.z. de *gerechtelijke* vordering) van schadevergoeding gedaan is. De nieuwe Overeenkomst kent den belanghebbende eveneens 6 pCt. interest toe, doch laat de interest loopen van den dag af, waarop de rechthebbende *bij den spoorweg reclameert* en alleen dan, wanneer geen reclame wordt ingediend, van den dag der gerechtelijke vordering af.

4o. De nieuwe Overeenkomst zegt, dat elke ten onrechte ontvangen schadevergoeding moet terugbetaald worden, terwijl in geval van bedrog de spoorweg bovendien recht zal hebben op betaling van een bedrag, gelijk aan dat, hetwelk ten onrechte is uitgekeerd.

250. *Spoorwegen, tegen welke rechtsovereenkomsten kunnen worden ingesteld.*

Volgens art. 27 sub (3) kan de op de internationale overeenkomst gegronde rechtsovereenkomst slechts worden ingesteld tegen den eersten spoorweg, tegen den-
gene, die het laatst het goed met den vrachtbrief heeft overgenomen, of tegen den spoorweg op welks net de schade is ontstaan.

De nieuwe Overeenkomst begint met te zeggen, dat rechtsovereenkomsten tot terugbetaling van een ingevolge de overeenkomst van vervoer betaald bedrag, slechts tegen den spoorweg, die dat bedrag heeft gegeven en rechtsovereenkomsten betrekking hebbende op reboersementen slechts tegen den spoorweg van vertrek kunnen worden ingesteld. Dan volgt:

„De andere rechtsovereenkomsten, welke op de overeenkomst van vervoer gegrond zijn, kunnen slechts worden ingesteld tegen den spoorweg van vertrek, tegen den spoorweg van bestemming of tegen den spoorweg op welks lijnen het feit, dat tot de rechtsovereenkomst aanleiding geeft, zich heeft voorgedaan.”

Deze wijziging is dáárom belangrijk (en gunstig voor de verzenders!) omdat voortaan de spoorweg van bestemming ook dan gerechtelijk zal kunnen worden aangesproken, wanneer deze het goed en den vrachtbrief niet heeft ontvangen. (Die spoorweg heeft in dat geval verhaal op de overige spoorwegen).

260. *Toepassing van het nationale recht.*

De Conferentie heeft een nieuwe bepaling aangenomen, welke zegt dat, in alle gevallen, waarin de Overeenkomst niet voorziet, de wetten en reglementen gelden, die voor het interne verkeer van elken Staat van toepassing zijn.

270. *Herziening van de Overeenkomst.*

De afgevaardigden der contracteerende Staten zullen voor de herziening der Overeenkomst, op uitnodiging van de Zwitsersche Regeering, samenkomen uiterlijk vijf jaren na het in werking treden van de door de laatste Conferentie aangenomen wijzigingen. Een Conferentie kan reeds eerder worden bijeengeroepen, indien ten minste een derde der contracteerende Staten hiertoe het verlangen te kennen geeft.

Juli 1923.

P. ELIAS.

DE HOUDING EENER ARBEIDSBEURS BIJ ARBEIDSCONFLICTEN.

Werkgevers en werknemers als bedrijfsgenooten — en vooral als georganiseerde bedrijfsgenooten — erkennen tegenwoordig vrij algemeen het nut en de noodzakelijkheid eener georganiseerde arbeidsbemiddeling voor hun bedrijf. Alleen kan er nog verschil van meening bestaan over de vraag, wie de arbeidsbemiddeling dient te organiseren en te leiden: één der belanghebbende partijen; het bedrijf als geheel, dus werkgevers en werknemers te zamen; of de buiten de directe belangen dier groepen staande Overheid. Een der voornaamste redenen nu, die pleiten voor bemoeiing der Overheid met de organisatie der arbeidsmarkt, is de volstreekte neutraliteit der openbare instelling tegenover den belangenstrijd der partijen. Die neutraliteit is dan ook de voornaamste peiler, waarop het gebouw der openbare arbeidsbemiddeling rust. Die onpartijdigheid raakt zoowel de gezindheid tegenover den eenen werkgever en tegenover den anderen, of tegenover den eenen arbeider en den anderen, als bovenal de gezindheid tegenover de werkgevers als groep en tegenover de werknemers als groep.

In ons vorig artikel hebben wij de neutrale houding der arbeidsbeurzen tegenover den loonstrijd behandeld. Waar gewoonlijk de bedrijfsconflicten voortvloeien uit arbeidsvoorwaarden-geschillen, is het duidelijk, dat aan de houding der arbeidsbeurzen, zoowel tegenover de loonmarkt als tegenover den bedrijfsstrijd hetzelfde beginsel ten grondslag moet liggen: onthouding van elke handeling of niet-handeling, die een der partijen ten koste der andere direct of indirect ten voordeele zou kunnen komen.

In de beginjaren van het bestaan der arbeidsbeurzen zocht men de oplossing van het vraagstuk der neutraliteit ook met betrekking tot arbeidsconflicten in de verst doorgevoerde passiviteit. Of er een staking dan wel een uitsluiting heerschte, een klant was voor de arbeidsbeurzen een klant, die bediend moest worden. Men heeft dit standpunt echter moeten verlaten, omdat praktisch deze passiviteit neerkwam op de meest onneutrale inmenging in het conflict. Bij stakingen leverde de arbeidsbeurs den werkgever net zooveel onderkruipers als er maar te krijgen waren en bij uitsluitingen hielp de beurs, door de uitgesloten en ander werk te helpen, de strijdenden door den moeilijken tijd heen en maakte hun het volhouden van den strijd gemakkelijker.

Toen kwam men in zooverre aan de geopperde bezwaren tegemoet, dat de arbeidsbeurzen wel is waar bleven bemiddelen, maar beide partijen in kennis stelden van het conflict, d.w.z. bij een staking werden de te bemiddelen arbeiders ingelicht, bij een uitsluiting kreeg de patroon mededeeling van het feit, dat eventueel bij hem te plaatsen arbeiders uitgesloten waren bij een anderen werkgever. Dit standpunt, het eerst in Duitschland ingenomen, werd vrijwel overal elders overgenomen. Praktisch is dat ook het meerendeels aanvaarde voorschrift hier te lande. In landen, waar wettelijke regeling van deze materie bestaat, is genoemd beginsel wettelijk vastgelegd, voor 't overige treft men een clause van dezen aard in de verordeningen der meeste arbeidsbeurzen aan¹⁾.

Toch leert men de praktijk te dezer zake niet uit de betrokken bepaling. De praktijk is overal dezelfde. Ingeval van arbeidsconflicten staat de bemiddeling voor betrokkenen feitelijk stop. Zoowel, omdat het in de betrokken verordeningen opgenomen beginsel van doorbemiddelen strikt genomen niet neutraal is (ook in strijd met het karakter der arbeidsbeurs als bedrijfsinstelling), als omdat in de praktijk toch niet bemiddeld wordt, is er de latere jaren een streven ontstaan, om het beginsel der onthouding dan ook maar legislatief vast te leggen.

Amsterdam heeft zulks gedaan door opname van art. 5 der Verordening luidende:

„De arbeidsbeurs verleent haar bemiddeling niet tot het plaatsen van werkzoekenden bij een werkgever, van wien haar bekend is geworden, dat in zijn bedrijf of onderneming een werkstaking of uitsluiting heerscht. Aan in die werkstaking of uitsluiting rechtstreeks betrokken werkzoekenden, voor zoover haar bekend, wordt door de arbeidsbeurs geen bemiddeling verleend gedurende den duur van het arbeidsconflict. Den betrokken werkgever of werknemer wordt de grond voor deze weigering der bemiddeling medegedeeld.”

Omdat in ons land de arbeidsbemiddeling geen wettelijk geregelde Rijkszaak is, de gemeenten nog autonoom zijn ook op dit gebied, heerscht er in de verordeningen geen uniformiteit in de desbetreffende kwestie. Er zijn verschillende gemeenten, die het Amsterdamsche voorbeeld gevolgd hebben, de meeste houden zich echter aan de oude, ook door de Staats-Commissie over de Werkloosheid aanbevolen bepaling van „doorbemiddelen met mededeeling aan betrokkenen van het conflict.” Maar hoe ook de formeele bepaling luidt, in de praktijk wordt bij arbeidsconflicten toch niet bemiddeld, omdat het niet kan.

Dat een arbeidsbeurs, die bij staking en uitsluiting blijft bemiddelen, onder welke bijkomstige bepalingen ook, strikt genomen niet neutraal handelt, is reeds meermalen betoogd. En aan de logische werking van dat betoog is o.i. geen ontkomen. Vooral als wij vooropstellen, dat de arbeidsbeurzen haar taak opvatten zooals het hoort en zooals de werkgever mag vergen; dat zij de werkgelegenheid opzoeken en er naar streven zooveel mogelijk bemiddelingen tot stand

¹⁾ Een korten tijd heeft men in Duitschland de al of niet bemiddeling der arbeidsbeurzen willen afhankelijk stellen van arbitrale berechting in het conflict, maar dit denkbeeld heeft daar te lande en allermint elders wortel kunnen schieten.

te brengen. Door het intercommunale en internationale contact der arbeidsbeurzen, kan het den in strijd zijnden werkgevers mogelijk worden gemaakt, veel gemakkelijker en op veel grooter schaal, werklieden van buiten de eigen plaats te betrekken dan hun zonder hulp der openbare bemiddelingslichamen mogelijk zou zijn. Bij een conflict zou de arbeidsbeurs der strijdende arbeiders zooveel mogelijk aan werk, zij het ook buiten hun vak, kunnen helpen, de stakingssteun der vakorganisatie zou tot een minimum beperkt kunnen worden, de strijd zou daardoor veel langer gerekt kunnen worden dan anders mogelijk ware. En gewoonlijk wint in deze zaken degenen die den strijd 't langst kan volhouden. Elke daad of onthouding der arbeidsbeurs, die een der partijen te dezen opzichte ten goede komt, is niet neutraal. Immers de staking of uitsluiting schept een oorlogstoestand en ieder, die een der beide vijanden welke hulp ook verleent, zij het ook maar in moreelen zin, oefent invloed uit op het conflict, is niet meer neutraal. Anders is het dunkt ons moeilijk te zien. Bovendien, formeel en juridisch genomen is hulp der arbeidsbeurs ook daarom een ongeoorloofd ingrijpen, omdat staking en uitsluiting naar gangbaar juridisch begrip op zich zelf geen ontslag beteekenen. De dienstverhouding is niet verbroken (alleen de uitoefening van het dienstverband is onderbroken); er zijn geen vacatures noch ontslagenen.

Dit wat aangaat het principieele der kwestie. De praktijk evenwel wijst nog meer aan, dat doorgaan met bemiddelen, zij het ook onder mededeeling van het conflict aan betrokkenen, niet onpartijdig is, integendeel, dat bij zoodanige houding der arbeidsbeurs de werkgever winnen kan, de arbeider slechts verliezen. Immers de werkgever kan eischen, dat de arbeidsbeurs met haar intercommunale en internationale verbindingsen de werklwilligen voor hem overall vandaan haalt, dat zij zich actief in zijnen dienst stelt om arbeiders te werven. De ervaring leert, dat patroons, die anders geen gebruik maken van de bemiddeling der arbeidsbeurzen, in geval van conflicten het eerst bij haar zijn. De mededeeling aan de betrokken arbeiders van het bestaan van het conflict zal op zich zelf hen niet van het werk afhouden, integendeel, het feit, dat de arbeidsbeurs voor den werkgever blijft werken, geeft aan de onderkruiperij moreelen steun. Voor de rest heeft de werkgever het in de hand den schroom van den werklwillige te overwinnen door hoge loonen te geven, al was het alleen maar tijdens den duur van het conflict. Als dus de wederpartij uit eigen macht zulks niet kan verhinderen, kan de werkgever plaatsvervangers voor de stakers en uitgesloten koop en de arbeidsbeurs kan hem daarbij goede diensten verlenen. Hij heeft zelfs recht dat van haar te vorderen.

Hiertegenover staat, dat de arbeidsbeurs de stakende of uitgesloten arbeiders aan werk mag helpen, zelfs buiten hun vak. Alleen gebiedt de neutraliteit dan weer, dat zij den werkgever, bij wien ze zulk een staker plaatsen kan, inlicht omtrent 's mans reden van werkloosheid. En honderd tegen een, dat na die informatie de man niet aangenomen wordt. De praktijk van genoemd neutrale beginsel is dus, dat de patroon via de beurs wel geholpen kan worden, als hij maar geld genoeg bezit om de solidariteit der arbeiders te breken en dat de werknemer via de beurs buiten werk blijft, omdat geen collega-werkgever hem na de verplichte kwalificatie als staker zal aannemen, wat zonder inmenging der beurs mogelijk wel zou geschieden. De inmenging der beurs met haar „neutrale” mededeeling stelt den man positief in het nadeel, terwijl de patroon van de hulp der beurs niet anders dan voordeel kan hebben. Deze neutraliteitsleer gaat van deze fout uit, dat ze een beginsel bouwt op de niet te loochenen *juridische gelijkheid* van partijen, maar vergeet, dat i.c. alles beheerscht

wordt door de meest mogelijke *economische ongelijkheid*. Trouwens, dezelfde aanhangers der onderhavige neutraliteitsclausule erkennen zonder uitzondering, dat gewoon doorbemiddelen stellig een partijdige daad der beurs zou zijn. Hoe in de oogen derzulken de bloote mededeeling van het conflict aan partijen verandering kan brengen in het wezenlijke standpunt der beurs, hebben wij nooit begrepen. In wezen verandert er toch niets. En in de oogen der arbeiders, die van al te juridische betoogen weinig begrijpen, blijft het doorbemiddelen gelijk staan met het leveren van onderkruipers, dat zij niet anders kunnen beschouwen dan als een arbeiderfeindliche daad. Men moet hier niet tegen aanvoeren: praktisch loopt de zaak niet zoo'n vaart, want de werklieden gaan toch de plaatsen van stakers of uitgesloten niet innemen. 't Gaat i.c. over het principe en dat brengt mede, dat wel degelijk werklwilligen geplaatst worden als de tegenstand der strijdende arbeiders zwak genoeg is. Of het niet geschiedt, ligt aan de machtsonwikkeling der strijdende partij, waardoor het principe geen effect kan sorteeren, maar waardoor dan in de praktijk dit in de verordeningen neergelegde beginsel ook zoo onwaarachtig wordt. In de verordening belijdt men dan een beginsel, wetende dat er in de praktijk toch niets van terecht komt.

Het standpunt der volstreckte onthouding past aan het beginsel, dat wij met betrekking tot de loonkwestie hebben ontvouwd. Als de arbeidsbeurs niet bemiddelt beneden de collectief vastgestelde of gangbare arbeidsvoorwaarden, dan volgt daar logisch uit, dat ze ook niet bemiddelt als over die arbeidsvoorwaarden de strijd is ontbrand. Bovendien, als instelling van en voor het bedrijf kan de arbeidsbeurs toch ook moeilijk anders dan haar deuren sluiten voor het geheele bedrijf of het gedeelte van het bedrijf, waar tengevolge van een conflict de boel stil ligt. Praktisch valt er niet te bemiddelen. Elke bepaling omtrent wel doorgaan met de bemiddeling wordt in de praktijk tot een paskwil. Waarom de fictie dan volgehouden. Men heeft de arbeidsbeurs te zien als een instelling van werkgevers en werknemers. En nu staat het voor ons wel vast, dat indien werkelijk de beurs door deze partijen beheerd werd, haar werk bij conflicten, algemeene of partieele, onmiddellijk voor de strijdende partijen zou ophouden. In het geval, dat in weerwil van het conflict de zaken toch blijven draaien, beteekent dat, dat de machtspositie der arbeiders te zwak is, dat de organisaties de arbeiders niet in de hand hebben, dat de patroon genoeg aanbod kan krijgen. Maar als de situatie zoo is, krijgt hij ze even genoegzaam buiten de arbeidsbeurs om als via de arbeidsbeurs en krijgt de hulp der arbeidsbeurs bij het requireeren der plaatsvervangers wel een sterken schijn van partijdigheid, van hulp aan den sterkeren werkgever tegen de zwakkere tegenpartij. Als omgekeerd de patroon geen andere arbeiders kan krijgen, dan is dat een gevolg van de machtspositie der vakorganisaties, van discipline onder de arbeiders, van sterk solidariteitsgevoel. En zou men nu denken, dat de werkgever, die onder geschetste omstandigheden de arbeiders buiten de beurs om niet kan krijgen, ze wel zou krijgen door bemiddeling dezer openbare instelling. 't Staat voor ons vast, dat ook in dit geval inmenging der beurs volkomen noodeloos en nutteloos is en alleen maar als gevolg kan hebben inboeten aan vertrouwen bij een der partijen.

Dat is niet het geval bij onthouding van alle bemoeiing. Werkgever en werknemer komen dan in gelijke conditie te staan. De een krijgt via de beurs geen arbeiders, de ander geen werk. Eerst moet de strijd uitgevochten worden, dan pas kan het orgaan der arbeidsmarkt weer fungeeren.

Zonder nader in te gaan op de termen staking en uitsluiting, dient bij deze beschouwing wel voorop

te staan, dat niet elk individueel relletje kan beschouwd worden als één georganiseerd arbeidsconflict. En bovendien is van het onderhavige vraagstuk geheel afgescheiden te houden de kwestie van het uit openbare kassen verlenen van steun aan leden van stakende organisaties. Dat is een probleem apart, waarop wij thans niet zullen ingaan.

Amsterdam, Juli 1923.

W. F. DETIGER.

DE RIJKSMIDDELEN.

In dit nummer treft men aan het gebruikelijke overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen over de maand Juli 1923, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van Juli 1922.

Wat de oorlogswinstbelasting betreft, valt, evenals de vorige maand, te constateeren, dat in de afgelopen maand meer aan ontheffingen is verleend dan aan aanslagen is ingevorderd. De totaalopbrengst van de oorlogswinst- en verdedigingsbelastingen bedraagt thans f 1.147.232.124 Met inbegrip van de opcenten ten behoeve van het leeningfonds — behalve die op den suikeraccijns, welke geen verzwaring van belastingdruk medebrachten — is in totaal een som van f 1.475.794.853 ontvangen uit belastingheffing, die haren grond vindt in de buitengewone omstandigheden.

De gewone middelen brachten in de afgelopen maand f 34.656.686 op, tegen f 41.323.732 in Juli 1922 en vertoonen mitsdien een achteruitgang van f 6.667.046. De totale opbrengst in de afgelopen maand overtrof de raming met een bedrag van f 868.769.

De opbrengst over de eerste zeven maanden van 1923, den tabaksaccijns medegerekend (welke in die maanden f 9.822.032 opracht) bleef bij de opbrengst over de overeenkomstige maanden van 1922 (toen de tabaksaccijns f 1.910.281 opracht) f 5.081.605 ten achter, terwijl de raming met een bedrag van f 16.768.936 werd overschreden.

In vergelijking met Juli 1922 vertoonden in Juli 1923 de grondbelasting, de personeele belasting, de bier- en de tabaksaccijns en de successierechten een hooger opbrengstcijfer. Voorts is over de geheele lijn een achteruitgang te constateeren.

De meest belangrijke teruggang is die van de inkomstenbelasting. Van f 12.144.864 liep dit middel terug op f 8.093.482, alzoo een achteruitgang van f 4.051.382. Over de eerste zeven maanden bedraagt de teruggang ruim 7½ miljoen. Bij vergelijking van de ontvangsten uit dit middel over de eerste zeven maanden van dit jaar met de ontvangsten over de overeenkomstige maanden van het vorig jaar, moet gelet worden op de bedragen, zooals die zich als volgt over de verschillende dienstjaren splitsen:

	Jan. t/m. Juli 1922	Jan. t/m. Juli 1923
1920/1921.....	f 6.263.185	f 2.011.913
1921/1922.....	„ 72.117.954	„ 13.399.764
1922/1923	„ 116.153	„ 55.514.084

De grondbelasting blijft vooruitgaan. De afgelopen maand geeft eene hoogere opbrengst van f 36.569 te zien. De vluigere invordering is van deze toename de oorzaak.

Evenals de vorige maand heeft de personeele belasting zoowel de raming als de opbrengst in Juni 1922 overschreden. De eerste werd met een bedrag van f 728.325 overschreden; terwijl de laatste werd overtroffen met een bedrag van f 594.663.

De dividend- en tantiëmebelasting, die sinds November 1922 achteruit loopt, afgescheiden van de abnormaal hooge opbrengst in de maand Februari 1923, leverde de vorige maand f 188.194 meer op. Thans is er weder een achteruitgang van f 393.846 te boeken.

Ten slotte is, wat de directe belastingen aangaat, nog te vermelden een belangrijke achteruitgang van de vermogensbelasting. Van f 587.818, in Juni 1922 is deze belasting thans tot f 298.024 gedaald.

In het algemeen kan geconstateerd worden, dat

van de directe belastingen de grondbelasting en de personeele belasting vrij goed vloeien, al kan de laatste de raming nog niet bereiken, voor zooveel de totaal opbrengst over de eerste zeven maanden betreft.

Behalve den bier- en den tabaksaccijns, zijn alle accijnzen beneden de opbrengst van Juli 1922 gebleven. Wat den bieraccijns betreft, kan geconstateerd worden, dat het bierverbruik toeneemt. Ook de totaalopbrengst van dit middel in de eerste zeven maanden van dit jaar bewijst dat: zoowel de raming als de opbrengst in de overeenkomstige maanden van het vorig jaar werden met meer dan 4 ton overschreden. Tegenover de gestadige toename van het bierverbruik, staat een afname van het verbruik van gedistilleerd. De afgelopen maand bracht de gedistilleerdaccijns f 1.191.163 minder op dan in Juni 1922. Dat de tabaksaccijns toenam met f 570.182 vindt wellicht zijn oorzaak in de vermindering van fraude, nu de tabakswet strenger wordt toegepast. Een bepaalde reden voor den teruggang van de overige accijnzen kan niet worden opgegeven. De suikeraccijns verminderde met f 1.237.417, de wijnaccijns met f 5.438, de zoutaccijns met f 23.173 en de geslachtaccijns met f 44.723.

Dat de vooruitgang van de registratierechten in de vorige maand geen bewijs was voor de verbetering in het zakenleven, bewijst wel de achteruitgang, die ook deze maand weder is te constateeren. Dit middel daalde van f 1.804.377 tot f 1.590.583. De zegelrechten liepen terug van f 1.576.782 op f 1.371.055. De wisselvallige successierechten hebben f 273.572 meer ingebracht dan het vorig jaar; de raming wordt met een bedrag van f 344.428 overtroffen.

De invoerrechten, die vóór de Ruhrbezetting meerdere malen een vooruitgang gaven te zien, zetten hun teruggang sinds eenige maanden voort. Leverde Juni 1922 f 2.878.881 voor de schatkist op, thans is een opbrengst van f 2.442.344 te boeken. De statistiekrechten en de loodsgelden namen respectievelijk af met f 19.679 en f 9.277. De algemeene malaise speelt hier natuurlijk een groote rol. De belasting op de gouden en zilveren werken bracht wel meer op dan het vorig jaar (f 70.035, tegen f 68.552); de raming ad f 75.000 werd nog niet bereikt.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE BALANSEN DER GROOTE BERLIJNSCHE BANKEN.

Dr. Kurt Singer te Hamburg schrijft ons:

De balansen der groote Deutsche banken voor het kalenderjaar 1922 zijn met nog grooter vertraging dan gewoonlijk verschenen; de laatste eerst in Juli 1923. Zij bevatten nog minder en dit mindere is nog ondoorzichtiger dan gewoonlijk. Desniettegenstaande zijn zij ook thans nog interessant. Zij toonen n.l. aan, dat de politiek der banken in het afgelopen jaar een zeer energieke zwenking gemaakt heeft en dat hun financiële toestand geheel anders beoordeeld moet worden dan in de eerste jaren na het formeel einde van den oorlog. De effectenbeurs schijnt dit sedert maanden geweten of bespeurd te hebben, toen zij begon de bankaandeelen als „Sachwert-Papiere” te behandelen en hen op een koerspeil te brengen, dat hen tot den rang van „Valuta-Ersatzwerte” scheen te verheffen.

De veranderingen, die zich gedurende 1922 in de activa en passiva der groote banken hebben voltrokken, kunnen uit de gepubliceerde balansen weliswaar slechts door aanwending van indirecte methoden opgespoord worden. De cijfers zelf zijn geweldig, stom en veelbeteekenend glimlachend als een rij sphinxen, aan welke hybridische wezens wij wel niet zonder grond herinnerd worden: in de balansen komt toch sedert het begin van de inflatie geen enkele post voor, waarin niet goudwaarden en papierwaarden zijn samengesmolten en wel op zoodanige wijze, dat zij op geen manier te scheiden zijn.

Laten wij in de eerste plaats vaststellen, dat in December 1922 de waardedalingsfactor van de mark, gemeten aan den dollarkoers, rond 1700 bedroeg; gemeten aan de Deutsche groothandelsprijzen rond 1500 en gemeten aan de prijsstijging in den kleinhandel rond 600. In Juni 1923 bedroegen deze getallen 26.000, 20.000 en 7000; begin Augustus 240.000, 180.000 en 70.000. Gedurende het jaar 1922 zijn dollarkoers en groothandelsindex rond verveertigvoudigd, van welke stijging verreweg het grootste gedeelte in het tweede halfjaar viel. Nog in Juni bedroeg de dollarindex 117, de groothandelsindex 100 en die van den kleinhandel 50.

Indien men de balanscijfers van de Deutsche Bank, de Diskontogesellschaft, de Dresdner Bank, de Darmstädter und National Bank, de Commerz- und Privatbank en de Mitteldeutsche Kreditbank samentelt, met de zwakke hoop, dat ondanks de zoo verschillende methoden van balansopmaking uit de totalen zekere ontwikkelingstendenties te onderkennen vallen, dan krijgt men voor eind 1922 een totaalbedrag van beschikbare middelen ter hoogte van 1650 Milliard Mark en voor eind 1921 ter hoogte van 122 Milliard Mark. Derhalve nauwelijks een stijging tot het veertienvoud. Deze sommen zijn als volgt samengesteld:

	In miljoenen Mark.	
	eind 1921	eind 1922
Gestort Kapitaal	2.580	3.712
Open reserve	2.110	14.798
Crediteuren	115.570	1.623.225
Accepten	1.765	8.438

Van de mogelijkheid haar eigen kapitaal te verhoogen hebben de zeven banken slechts in zeer bescheiden omvang gebruik maakt. Het nominale kapitaal vertoont een stijging van nog niet 50 pCt.; ook in het eerste halfjaar 1923 hebben zij slechts voor 1 milliard aan nieuw kapitaal uitgegeven. Deze emissies hebben tot zeer lage koersen plaats gevonden, zoodat de open reserves slechts tot het zeventvoud gestegen zijn. De banken hebben er blijkbaar de voorkeur aan gegeven hun aandeelhouders waardevolle claims inplaats van hooge dividenden uit te keeren.

Dat de post accepten zich nauwelijks heeft vervijfvoudigd kan beschouwd worden als een teeken hiervoor, dat het bankaccept, dat vóór den oorlog door sommige critici als een in zijn groei bijzonder gevaarlijk instrument voor ons bankwezen beschouwd werd, voorloopig slechts een zeer kwijnend bestaan leidt. Tegen den groothandelsindex omgerekend komt men voor eind 1921 slechts op 50,4 miljoen, eind 1922 slechts op 5,7 miljoen „Goldrechenmark”. Gedurende een zoo sterke inflatie behoeft men nu eenmaal geen uitbreiding van de credietbasis met behulp van het bankaccept.

Het zou bedenkelijk kunnen schijnen, dat ook de crediteuren slechts tot het vijftienvoud van den stand van eind 1921 gestegen zijn, indien men zich niet herinnerde, dat deze post ook goudmark-crediteuren omvat, welker tegoed in Reichsmark uitgedrukt een gansch anderen invloed op de balanscijfers zou hebben dan thans. Slechts twee banken zijn bereid geweest, over de hoogte dezer goudrekeningen mededeelingen te doen. De Berliner Handelsgesellschaft voert per eind 1922 28,6 miljoen „goudmark” op; omgerekend tegen den dollarkoers van einde 1922 is dat 51.480 miljoen Reichsmark, d.w.z. tweemaal zooveel als het huidige totaalcijfer der crediteuren. Deze verhouding zal men weliswaar niet mogen generaliseeren, aangezien de Berliner Handelsgesellschaft, die het steeds heeft versmaad zich een net van depositokassen te scheppen, slechts een bijzonder gering depositoverkeer heeft. Bij de Deutsche Bank bedraagt het totaal der crediteuren eind 1922 over de 600 milliard, bij de Dresdner Bank 327, bij de Diskontogesellschaft 279 en zelfs bij de Commerz- und Privatbank 106 milliard.

De laatste nu deelt mede, dat zij op den dag der balansopmaking 55,17 miljoen goudmarkcrediteuren

had, welk bedrag tegen den koers van dien dag omgerekend gelijk staat met meer dan 99 milliard papiermarken, d.w.z. bij evenveel als het totaal der opgevoerde crediteuren. Indien men, om althans een ruwe schatting te maken, aanneemt, dat de toestand bij de grootere banken evenzoo is, dan komt men toch nog tot goudmarkrekeningen ter hoogte van 825 miljoen goudmark op het einde van 1922.

Aangezien het ons niet bekend is, tegen welken koers de goudmarkrekeningen in de balansen zijn opgenomen, is het ook niet mogelijk de hoogte van de crediteuren in Reichsmark te bepalen. In geen geval kunnen zij hoger zijn dan het totaal in de balansen opgevoerde bedrag. Hieruit blijkt tenminste, dat het totaalbedrag der crediteuren niet grooter is dan het tweevoud van de opgevoerde som en derhalve niet meer dan het achtentwintigvoud van de per eind 1921 opgevoerde crediteuren, ondersteld natuurlijk, dat de toestand bij de Commerz- und Privatbank en bij de overige groote banken dezelfde is. Het uitleenvermogen van de banken zou dan nog, steeds aan Dollar- of groothandelsindex gemeten, in den loop van 1922 met ongeveer 25 pCt. verminderd zijn. Hierbij is aangenomen, dat per eind 1921 geen goudmarkrekeningen bestonden. Het is echter duidelijk, dat deze veronderstelling niet mag gemaakt worden. Derhalve wil het schijnen, dat de vermindering van het uitleenvermogen grooter is geweest dan uit bovengenoemde cijfers zou blijken, al zou zij niet zoo catastrofaal zijn als uit de gepubliceerde cijfers zonder meer zou zijn af te leiden. Hierbij moet nog een andere factor in aanmerking worden genomen, die de positie van de banken in een duidelijker licht stelt: bij toenemende inflatie hebben alle betaalmiddelen en ook de girotegoeden bij de banken de neiging hun omloopsnelheid te verkorten; minder pseudo-mythologisch uitgedrukt: de klanten der banken vertoonen als alle bezitters van betaalmiddelen de neiging met minder groote kassen zich te redden. Noodzakelijk is het dus niet, dat tegenover de relatief verminderde sommen der girotegoeden ook een evenredig verminderd uitleenvermogen der banken staat.

Wanneer de passiefzijde der balansen alles bij elkander genomen ons niet veel meer kan vertellen, dan dat het den grooten banken in 1922, vergeleken met 1921, waarschijnlijk gelukt is, hun economische macht temidden van de verarmde Deutsche volkshuishouding betrekkelijk te handhaven, vertoont de actiefzijde in al haar ondoorzichtigheid veel meer. Terwijl onder de activa het vorig jaar de wissels en schatkistpromessen vooraan stonden, waarop in de tweede plaats de debiteuren en eerst in de derde de saldi bij banken volgden, vormen deze laatste eind 1922 verreweg den meest beteekenenden post, gelijk uit het volgende overzicht blijkt.

	(In miljoenen Mark)	
	1921	1922
Saldi bij banken	13.868	688.506
Wissels en schatkistpromessen	53.138	354.001
Beleeningen	5.922	17.063
Voorschotten op goederen	4.933	84.238
Eigen Effecten	746	1.277
Syndicaten	591	1.525
Aandeelen in banken	739	1.092
Debiteuren	35.017	405.729

Deze tegoeden bij banken, waarvan aangenomen mag worden, dat zij grootendeels uit tegoeden in het buitenland bestaan, hebben zich in 1922 vertweentveertigvoudigd en zijn dus wat sterker toegenomen de Mark, gemeten aan den Dollar, in waarde gedaald is. Bij sommige banken overtreft de vermeerdering deze laatste aanzienlijk: bij de Deutsche Bank bedraagt de vermenigvuldigingsfactor 73, bij de Berliner Handelsgesellschaft 68, bij de Dresdner Bank 53. Het hoogst is zij bij de Mitteldeutsche Creditbank, het laagst bij de Commerz- und Privatbank. Conclusies met betrekking tot de goudwaarde dezer tegoeden vallen noch uit de ge-

publiceerde getallen voor 1922, noch uit hun vermeerdering vergeleken bij de cijfers voor 1921 te trekken. Indien men aanneemt, dat de tegoeden tegen den wisselkoers van den dag van aanschaffing zijn opgevoerd, dan kan een krachtige stijging in 1922 zoowel wijzen op een aanzienlijke vermeerdering in het eerste halfjaar, als op een geringe vermeerdering in het tweede. Een minimumwaarde verkrijgt men door omrekening tegen den waardedalingfactor van den dag van balansopmaking. Op deze wijze verkrijgt men voor alle 7 banken te zamen 393 miljoen goudmark. Aangezien in September de waardedaling van de Mark, steeds aan den Dollar gemeten, gemiddeld slechts een vijfde van die in December bedragen heeft, moet de goudwaarde van de buitenlandsche tegoeden van deze 7 banken op minstens 800 miljoen goudmark, waarschijnlijk echter op 1000 à 1200 miljoen geschat worden. Dit resultaat klopt tamelijk wel met de hierboven gegeven schatting van de crediteuren in goudmarken. Indien men in aanmerking neemt, dat deze goudtegoeden der Commerz- und Privatbank, wier goudmarkcrediteuren aan genoemde schatting ten grondslag gelegd werden, veel minder zijn toegenomen dan bij de grootere banken, dan zal men zeker ook moeten aannemen, dat de stijging der goudmarkcrediteuren in 1922 hier langzamer heeft plaats gevonden dan bij gene, verondersteld natuurlijk, dat niet een zeer veel grooter deel dan bij de andere banken van deze crediteuren door goudmarkdebitoren gedekt is geworden. Aangezien het zwaartepunt van de zaken dezer bank in hare betrekkingen tot het Hanseatische bedrijfsleven ligt, dat in meerdere mate en voor alles vroeger dan het binnenland tot de goudrekeningen is overgegaan, is zoodanige toestand niet onwaarschijnlijk.

De mogelijkheid, wij zouden willen zeggen de waarschijnlijkheid bestaat, dat eind 1922 de buitenlandsche tegoeden der Deutsche banken eenige honderden miljoenen grooter waren dan hun goudcrediteuren. Einde 1912 voerden 156 Deutsche banken 690 miljoen Mark aan kasmiddelen op. Deze post omvatte bankbiljetten en tegoeden bij de Reichsbank, zoowel als goudvoorraden, doch geen buitenlandsche wissels en eerstgenoemde post was gewoonlijk de grootste. De zeven groote banken zijn er dus in geslaagd een grootere valutareserve te verzamelen, dan het totaal der Deutsche banken vóór den oorlog aan volwaardige munt heeft bezeten. Zij hebben gemeend slechts op een zoodanig fundament de functies te kunnen blijven vervullen, die hun in de Deutsche volkshuishouding toevallen en hun aandeelhouders voor vervluchtiging van hun eigendom te kunnen vrijwaren.

De Reichsbank heeft deze ontwikkeling naar het schijnt met groote lijdzaamheid aangezien, ofschoon zij op haar rug werd gefinancierd. Bevorderd heeft zij haar waarschijnlijk zeer tegen haar eigen zin door haar laksche discontopolitiek. Zij heeft hiermede bereikt, dat het schatkistpapier, dat door banken was overgenomen, grootendeels bij de Reichsbank is teruggekeerd en dat ook particuliere wissels steeds meer denzelfden weg inslaan, waarmede aan de inflatie een nieuwe prikkel wordt gegeven. Bij de zeven groote banken heeft zich de post wissels en schatkistpromessen in den loop van 1922 nauwelijks verzevenvoudigd; bij de Disconto Gesellschaft, de Dresdner Bank en de Berliner Handelsgesellschaft niet eens vervijfvoudigd. Bovendien valt niet eens met zekerheid vast te stellen, of deze post ook geen deviezen omvat.

Merkwaardig klein is ook de stijging der debiteuren, nauwelijks tot het twaalfvoud en van de voorschotten op effecten en aan de beurs, nauwelijks tot het driedvoud. De voorschotten op goederen zijn tot op het zeventienvoud gestegen. Indien hier geen groote afschrijvingen hebben plaats gevonden, dan beteekent dit met het oog op de prijsstijging tot het veertigvoud een sterke daling van de beleening van goederen-

voorraden. Bijna onveranderd — want wat beteekenen in een inflatiejaar als achter ons ligt stijgingen van eenige dozijnen procenten — zijn de posten eigen effecten, syndicaten en deelneming in banken. Deze posten hebben in de bankbalansen slechts nog een symbolische beteekenis. Bij de Dresdner Bank komt dit zeer duidelijk tot uiting, doordat deze den post syndicaten tot op 1 Mark heeft afgeschreven. De Darmstädter und Nationalbank is haar daarbij gevolgd en heeft dezelfde gedragslijn aangenomen ten opzichte van de eigen effecten. In goudmarken uitgedrukt drukt op dezen post voorloopig een groot verlies; in papiermarken beteekent hij een krachtige stille reserve.

Ook van de verlies- en winstrekening kan niet veel meer gezegd worden dan dat zij geheel van symbolischen aard is. De zeven banken voeren een brutowinst van 82,9 Milliard (het twintigvoud van 1921) op en keeren dividenden uit ter gezamenlijke hoogte van 7,25 Milliard, het negentienvoud van 1921. Zij keerden deze dividenden echter grootendeels in Juli uit, toen deze 7,25 Milliard volgens den duurte-index omgerekend een bedrag van nog niet eens een half miljoen „Goldrechenmark” representeerden.

De banken zijn nu eenmaal, gelijk de meeste Duitse naamlooze vennootschappen, autonome ondernemingen geworden, die hun taak niet daarin zien, hun aandeelhouders hooge dividenden uit te keeren, doch de behaalde winst, waarvan slechts een zeer klein gedeelte in de gepubliceerde cijfers wordt opgevoerd, ter versterking van de onderneming zelf aan te wenden. De droom van den directeur van de naamlooze vennootschap, die ook de droom van Walther Rathenau was, is vervuld, dank zij de inflatie, die het den banken mogelijk heeft gemaakt, de aandeelhouders door claim-geschenken in een goed humeur te houden. Neemt de inflatie eenmaal een einde, dan zal het ook met deze geschenken uit zijn. Het zou echter geen verwondering behoeven te baren, indien iets van den geest van deze autonomie-episode in de nieuwe economische periode zou blijven bestaan.

Hamburg.

KURT SINGER.

AANTEKENINGEN.

*De Nederlandsche en Nederlandsch-Indische Gulden.*¹⁾ — Aan de wisselkoersen van Nederlandsch-Indië op Nederland gedurende het boekjaar 1 April 1922—31 Maart 1923 wijdt de President der Javasche Bank in zijn dezer dagen hier te lande ontvangen jaarverslag de volgende beschouwing:

Bij den aanvang van het boekjaar was de koers op Holland voor T.T. 99¼, dank zij den steun, dien De Javasche Bank heeft kunnen geven tot instandhouding van de pariteit van den Indischen gulden. Deze noteering kon tot ongeveer half Mei worden gehandhaafd, toen de positie van De Javasche Bank niet langer gedoogde voortdurend denzelfden steun te verleenen. De koersen stegen toen tot 97, om later 97¼ te noteeren met een langzame neiging om in de maanden Augustus en September weder op 98¼ te komen. Een potselinge vraag voor remise van gelden, die hier vroeger nog waren aangehouden, deed de noteering op Holland weder op 97½ komen, om einde van het jaar 98 te noteeren. Het verdere verloop van het boekjaar geeft in die koersen geene verandering.

Waar, zooals in mijn vorig verslag uitvoerig is uiteengezet,²⁾ De Javasche Bank bij hare metaalbeweging niet geheel vrij is, kan zij ook de koersen op Holland niet meer geheel beheerschen.

Immers, De Javasche Bank kan het eenmaal aan De Nederlandsche Bank afgegeven metaal eventueel, wanneer zij dat noodig heeft, niet meer terugkrijgen en moet dus wanneer zij tijdelijk middelen in Nederland behoeft, haar toevlucht nemen tot het beleenen van te Amsterdam aanwezige gouden standpenningen en daarbij dient zij rekening te houden met haar metaalsaldo en erop bedacht te zijn dat zoo noodig te kunnen aanvullen.

Hieruit volgt dus, dat aan andere factoren in de wissel-

¹⁾ Verg. p. 613 van dezen jaargang.

²⁾ [Verg. p. 781 van den vorigen jaargang. — Red.]

markt een ruime gelegenheid wordt gegeven de koersen op Holland te beïnvloeden. De arbitrage heeft dikwijls vrij spel.

In den tijd vóór 1919, toen de koers Batavia/Amsterdam slechts zeer geringe afwijkingen van de speciepariteit kon vertoonen, steeg en daalde b.v. de koers Batavia/Londen al naar gelang de koers Amsterdam/Londen steeg of daalde; deze stand van zaken is trouwens in het licht van de bij de Wet geregelde muntheid tusschen Indië en Nederland de eenig logische, doch heeft een einde genomen, sedert de vroeger bestaande zekerheid voor De Javasche Bank, dat saldi in Nederland te allen tijde in metaal konden worden omgezet, vervallen is. Thans echter is het verband tusschen de koersen Batavia/Londen en Amsterdam/Londen verbroken; de koers Batavia/Londen wordt in de eerste plaats beheerscht door de koersen op Londen in de Oostersche bank-plaatsen.

De koers Batavia/Amsterdam, welke vóór 1919 de praktisch onveranderlijke factor vormde voor de berekening van de koersen van Indië op landen buiten Nederland, is nu geheel van functie veranderd en is het elastisch stootblok geworden, hetwelk de schokken opvangt, ontstaan door de afwijkingen tusschen de koersen Batavia/Londen en Amsterdam/Londen.

De notering Batavia/Amsterdam zal in de toekomst ook nog beheerscht worden door de groote bedragen, die Indië naar Nederland heeft te remitteren voor den dienst der buitenlandsche schuld. Het zal evenwel niet noodig zijn alle betalingen, bestemd voor den dienst der leeningen in Amerika en Engeland, via Holland te bewerkstelligen; deze remises zouden bij een gewijzigde organisatie even goed direct van uit Nederlandsch-Indië kunnen geschieden en daardoor zou de koers Batavia/Holland ongetwijfeld gunstig worden beïnvloed.

Een andere factor, die de wisselmarkt te Batavia kan beheerschen, wordt gevormd door de transacties die door enkele banken op touw worden gezet, ten einde door ready verkoopen op het buitenland, gedekt door forward inkoop, op een goedkope wijze tijdelijk geld naar Nederlandsch-Indië te trekken. Waar echter de export uit Nederlandsch-Indië zeer groot is en die uitvoer voor het toekomstige jaar in vergelijking met het vorige door de hoogere exportprijzen van de producten zeker met 50 pCt. zal toenemen, is het niet uitgesloten, dat, mede in aanmerking genomen de steun, dien De Javasche Bank daaraan nog kan geven, de normale pariteitskoersen van Indië op Nederland weder zullen worden bereikt. Deze steun, dien De Javasche Bank ook tot dusverre kon verstrekken, dank zij de faciliteit haar door De Nederlandsche Bank verleend om tot een bedrag van f 20.000.000,— aan gouden tientjes te kunnen beleenen tot een rente van 3 pCt. p.a., heeft haar in dit boekjaar f 248.635,17 gekost, zijnde het bedrag, hetwelk zij aan De Nederlandsche Bank ten aanzien van het bedrag der goudbeeningen zullen worden verleend.

Besprekingen met een Directielid van De Nederlandsche Bank hebben er reeds toe geleid, dat ruimere faciliteiten aan De Javasche Bank ten aanzien van het bedrag der goudbeeningen zullen worden verleend.

In het 95ste boekjaar werd in totaal door De Javasche Bank een bedrag van f 102.000.000,— naar Nederland overgemaakt.

Merkwaardig is wel, dat de T. T. koers Batavia/Londen, die van 11.90 bij het begin van het boekjaar eerst geregeld terugliep tot 11.65, zich daarna langzaam tot 12.10 heeft kunnen herstellen, terwijl de koers op Londen te Amsterdam niet hooger dan 11.90 kon komen.

De verbinding met Bagdad. — Vóór den oorlog bestond er voor den Bagdadspoorweg groote belangstelling. Als een uiting van Duitschlands imperialistische politiek werd de vordering, welke deze baan maakte, met aandacht in de wereld gevolgd. Na den oorlog schijnt de publieke belangstelling voor deze en andere lijnen, die nog weinig geëxploiteerde gebieden in het groote verkeer zullen opnemen, eenigszins ingeslapen te zijn. Gebrek aan kapitaal maakt, dat de kans op uitvoering der plannen is afgenomen. Soms ook zijn de locale omstandigheden, door het oorlogs-verloop en de besluiten in de verschillende vredesverdragen neergelegd, zoodanig gewijzigd, dat aanleg van vroeger geprojecteerde lijnen niet meer wordt gewenscht, of de spoorweg op zichzelf niet meer een bijzonder karakter heeft.

Dit laatste is in zekeren zin ook wel het geval met de Bagdadbaan, vroeger een „topic” om aan de grooté buitenlandsche pers bijna dagelijks stof te

geven. Nu leest men er zelden iets over. Toch blijft het feit gelden, dat er weinig steden zijn, die een merkwaardiger ontwikkeling der vervoermogelijkheid in de laatste tien jaren laten zien dan Bagdad.

In 1913 was de aangewezen weg nog van Basra minstens vijf dagen de Tigris op per stoomboot, of van Syrië uit ongeveer drie weken met kameel of wagen. In het begin van 1914 zag Bagdad voor het eerst den spoorweg in bedrijf, toen de Duitsche lijn naar Samarra werd geopend (noordelijk van Bagdad). Zes jaar later hadden de Engelschen de lijn naar Basra gereed en duurde de reis van daar naar Bagdad nog slechts 30 uur.

Nu verder was het niet de locomotief maar de motor, die Bagdad dichter bij Europa bracht. Vanaf het najaar in 1921 werd reeds door de „Royal Air Force” geregeld tusschen Bagdad en Cairo gevlogen, meestal in twee dagen. De reisafstand Bagdad—Londen werd hiermee tot 18 dagen teruggebracht. Maar deze dienst was niet vrij voor het passagiersverkeer, zoodat voor een anderen vervoerdienst nog plaats bestond.

In het voorjaar van 1922 begon een geregelde autodienst van Aleppo naar Mosoel (aan de Tigris) en verder zuidelijk naar Schergat; de Bagdadlijn is van Samarra tot hertoe voortgezet. In de toekomst zullen ook Aleppo en Mosoel per spoor verbonden zijn; het kaartje voorkomende in het vorig nummer geeft aan, dat de baan reeds van Aleppo tot Nisibin gereed is. Sedert werd met de auto's tot Bagdad doorgereden. Er wordt in hoofdzaak van Fordwagens gebruik gemaakt, berekend op 4 passagiers. De afstand Bagdad—Aleppo wordt in 3 à 5 dagen gereden. In Aleppo bestaat spoorwegverbinding met Beiroet of Alexandrette. De reis Bagdad—Londen kan aldus in 15 dagen worden gedaan, tegenover 28 dagen per mailboot naar Basra (Perzische golf).

Een ondernemende firma wil evenwel — naar de Manchester Guardian weet te berichten — van Damascus (gemakkelijk per spoor van uit Beiroet te bereiken) dwars door de woestijn naar Bagdad met auto's gaan rijden, dus een aanzienlijk kortere route dan via Mosoel. De dienst zal eerlang geregeld worden aangevangen, er wordt twee dagen over den afstand gedaan. De wagens zullen in convoien rijden. Bij ieder convoi zal een ververschingswagen zijn. Langs dezen weg zal Bagdad vanuit Londen in tien dagen te bereiken zijn. Het voorbeeld, door Citroën met het experiment van den rit door de Sahara gegeven, zal dus navolgingen vinden, die een ongehoorde verkorting van het verkeer over lange routes tot stand zal brengen.

Aan Fransche zijde wordt, blijkbaar in concurrentie met den Engelschen automobiëldienst, een luchtverbinding tusschen Beiroet en Bagdad overwogen. Een Fransche luchtverbinding van Parijs naar Constantinopel en Athene is reeds in bedrijf. Geheel door de lucht zal de reis van West-Europa dan in vijf dagen gemaakt kunnen worden. Het isolement van de Kaliefenstad zal weldra een Arabisch sprookje zijn geworden. — H.

INGEZONDEN STUKKEN.

EEN „EET-MEER-BROOD” CAMPAGNE IN NEDERLAND.

Geachte Redactie!

In Uw blad van den 8sten Augustus komt eene beschouwing voor over de

„Eet meer brood” campagne in Amerika.

Veroorloof mij naar aanleiding van de opmerkingen van den schrijver er de aandacht op te vestigen, dat ook in Nederland eene „Eet meer brood” campagne bezig is zich te ontwikkelen. Dit feit zal den Heer H. vermoedelijk evenzeer bekend zijn. Daar mij echter een tegenstelling trof tusschen onze Nederlandsche en de Amerikaansche campagne, nl. in het uitgangspunt, acht ik het weergeven van mijne inzichten

over de eerstgenoemde actie niet ondienstig.

De Nederlandsche campagne gaat uit van een gecombineerde groep meelfabrikanten en bakkers, mogelijk ook nog van andere in het brood- en meelbedrijf geïnteresseerden.

Het streven is, om door propaganda te bereiken, dat ons Nederlandsche volk meer brood zal eten, waardoor er dus meer werk komt voor de maalindustrie en tegelijkertijd voor de bakkerijen. Zooals bekend is sukkelen beide groepen aan overproductie, eensdeels misschien, omdat de uitbreiding der bedrijven in en na den oorlog door bepaalde omstandigheden wat te forsich is aangepakt en anderdeels tengevolge van onderconsumptie, vergeleken althans met het verbruik van brood vóór den oorlog. Deze onderconsumptie is niet gemakkelijk in cijfers uit te drukken en daarvoor ontbreken mij ook de gegevens.

De conclusie, dat zij bestaat, kan worden getrokken uit diverse mededeelingen van vakmensen. Er zijn dan ook wel enkele feiten te noemen, die ook buitenstanders logisch zullen voorkomen. In de eerste plaats wordt verondersteld, dat men aan het eind van de oorlogsperiode genoodzaakt was naar andere eetwaren om te zien door het zeer krap toegemeten broodrantsoen en de consument dus meer aan andere kost gewende. De jaren, onmiddellijk volgende op de oorlogsjaren brachten natuurlijk al spoedig een belangrijke wijziging, maar de ontzettend hooge meel- en bloemprijzen waren in den eersten tijd een groote belemmering.

Een tweede factor, die vooral in de laatste jaren van meer beteekenis kan worden geacht, is het feit, dat vooral de handarbeiders meer speciaal in de industrie en in de steden, ten gevolge van den korteren werktijd minder brood consumeeren. Het komt nu minder voor dan voorheen, dat de maaltijden in fabrieken en werkplaatsen in de schafturen worden genuttigd en wat was voor dergelijke maaltijden beter geschikt dan een aantal boterhammen? Er worden nog wel andere oorzaken genoemd, o.a. de verhoging van den levensstandaard, ten gevolge waarvan de aandacht meer valt op vleeschwaren, kaas, eieren e.d. waardoor dus ten deele het brood wordt verdrongen en de gewoonte om meerdere warme maaltijden per dag te nemen; maar of deze feiten thans nog van overwegenden invloed blijven is zeer de vraag.

Wel was er óén feit, dat in dit verband kan worden genoemd en dat in den herfst van 1922 en de eerste helft 1923 een grooten terugslag gaf aan de brood- en meelbedrijven, nl. de overvloed van goede en goedkope aardappelen.

Uit een en ander blijkt tevens wel het groote onderscheid in bedoeling tusschen de Nederlandsche campagne en de Amerikaansche. De laatste wil in 't kort gezegd, dat meer graan wordt opgegeten om de boeren tegen redelijke prijzen ervan te ontlasten, terwijl wij hier een streven zien om de consumptie van brood weer in de oude banen (en wellicht nog nieuwe) te voeren, door te propageeren het bijzonder voordeel verbonden aan het broodgebruik tegenover andere voedingsmiddelen. Dit streven kan slechts worden toegejuicht, omdat het brood zeker een der goedkoopste en rationeelste voedingsartikelen is. „Het brood” hier bedoeld als verzamelnaam voor alle broodsoorten, niet alleen dus het witte brood van gebuilde tarwe, z.g. tarwebloem, gebakken, maar ook wel degelijk het brood van ongebuilde tarwe en rogge, het prachtige Zeeuwsche en Zuid-Hollandsche tarwebrood, en het eveneens uitstekende, voedzame en smakelijke Geldersche, Friesche (e.d.) zwarte roggebrood. Economischer voedingsmiddel dan deze laatste soorten bestaat er niet; meestal gaat het graan direct van den boer naar den molen of meelfabriek in hetzelfde district, wordt daar gemalen volgens een zeer eenvoudige en snelle methode, bereikt den bakker zonder veel vervoerkosten en is reeds spoedig ter

verorbering gereed, zonder dat de huisvrouw er dan nog kosten of moeite aan behoeft te besteden. Het proces ter verkrijging van het fijnere witte brood is omslachtiger, maar toch niet zóó kostbaar — daar alles op groote schaal gaat — dat de grootere voedingswaarde van deze soort, niet ruimschoots tegen den kostprijs zou opwegen.

Wanneer door de actie dus kan worden bereikt, dat de meelfabrieken, molens en bakkerijen volop belast kunnen werken, dan is niet alleen een groote tak van industrie daarmee gebaat, maar ook ons geheele volk, dat meer nog dan voorheen zal leeren inzien, dat het brood in welken vorm dan ook, het goedkoopste en beste voedingsmiddel is, en in de eerste plaats dient te komen, niet in de tweede of derde.

U, M. de Redacteur, beleefd dankend voor de verleende plaatsruimte

K.

MAANDCIJFERS. POSTCHEQUE EN GIRODIENST.

	Maart 1923		Maart 1922	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Aantal rekeningen op u ^o	97.706	—	64.889	—
Stortingen		127.133.544		105.499.574
Overschrijvingen:	962.154		661.398	
a. bijgeschreven		388.188.803		317.737.691
b. afgeschreven		383.007.972		79.521.972
Afschrijvingen wegens chèques.	695.119		471.185	
Totaal tegoed rekeninghouders op u ^o .	—	234.057.081	—	192.446.216

RIJKSPOSTSPAARBANK.

JULI	1921	1922	1923
Inlagen	f 10.666.849	f 11.024.173	f 11.281.647
Terugbetalingen	„ 9.432.558	„ 10.411.331	„ 9.395.120
Tegoed der inleggers op ultimo	„ 275.867.155	„ 285.828.484	„ 294.991.067
Nom. bedr. der uitst. staatschuldboekjes op ultimo	„ 43.631.750	„ 45.278.550	„ 44.458.200
Spaarbankboekjes:			
Aantal nieuw uitgegeven	9.230	10.284	10.361
Aantal geheel afbetaald	7.910	7.573	7.131
Aantal in omloop op ultimo	1.913.675	1.927.527	1.942.095

GIRO-OMZET BIJ DE NEDERLANDSCHE BANK.

	Juli 1923		Juli 1922	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Voor rekeninghouders waarvan door de H.-bank plaatselijk .	64.956	f 1.954.647.000	52.326	f 1.771.103.000
Ter voldoening van Rijksbelast.	40.495	„ 1.627.043.000	28.195	„ 1.381.359.000
	4.855	„ 5.503.000	2.522	„ 9.293.000

GIRO-KANTOOR DER GEMEENTE AMSTERDAM.

	Maart 1923		April 1923	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Ontvangen en betaald:				
in contanten	32531	f 15.128.495	28547	f 13.400.874
door overschrijving ¹⁾	124956	„ 70.252.471	123446	„ 72.758.035
Particuliere rekeninghoud. Saldo te goed part. rek. u ^o . Deposito's voor een jaar vast.	18333 ²⁾	„ 29.811.621	18593 ²⁾	„ 27.593.021
	—	„ 20.214.707	—	„ 20.567.173
	2051	„ 8.499.000	2086 ²⁾	„ 8.318.300

¹⁾ Inclusieve verrekeningen tusschen gemeentediensten, zijnde pl.m. f 6.170.741,34 per maand. ²⁾ Aantal.

OVERZICHT DER RIJKSMIDDELEN.

(In Guldens).

	Juli 1923	Sedert 1 Januari 1923	Overeenkomstige periode 1922
Directe belastingen.			
Grondbelasting	2.756.456	11.077.548	10.824.387
Personeele belasting ..	2.744.992	9.564.845	7.136.392
Inkomstenbelasting ..	8.093.500	71.164.664	78.699.312
Dividend- en tantièmebelasting	1.313.664	8.282.873	7.045.464
Vermogensbelasting ..	289.794	6.020.865	10.178.603
Accijnzen.			
Suiker	3.102.764	23.102.124	23.947.515
Wijn	45.654	1.048.195	1.313.277
Gedistilleerd	3.461.012	28.618.831	34.377.664
Zout	99.660	821.541	797.687
Bier	503.718	2.806.574	2.384.994
Geslacht	793.991	5.924.586	5.325.214
Tabak	1.383.072	9.822.032	1.910.281
Belast. op speelkaarten	5.916	53.480	44.086
Indirecte belastingen.			
Zegelrechten	11.371.055 ²	10.225.525 ³	10.335.562
Registratierechten ..	1.590.583	10.906.698	11.929.086
Successierechten	3.844.428	27.714.394	23.826.083
Invoerrechten.			
Gouden en zilver werken			
Belasting	70.035	540.172	515.460
Essaailoon	80	604	637
Statistiekrecht	248.528	1.930.162	1.945.195
Mijnen	6.440	334.915	353.981
Domeinen	127.360	1.317.053	1.108.998
Staatsloterij	9.455	419.819	417.363
Jacht en visscherij	116.582	172.618	194.600
Loodsgelden	235.600	1.604.163	1.614.231
Totaal	34.656.686	253.284.353	258.365.958

1) Hieronder begrepen f 198.683 wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionairs in effecten, enz. (Beursbelasting). 2) Idem f 1.862.259. 3) Idem f 1.350.019.

BELASTINGEN IN VERBAND MET DE BUITENGEWONE OMSTANDIGHEDEN.

	Juli 1923	Sedert 1 Januari 1923
Verdedigingsbelasting Ia	86.838	1.805.029
Verdedigingsbelasting Ib	393.920	6.234.612
Verdedigingsbelasting II	2.325.709	19.664.991
	2.806.467	27.704.632
Oorlogswinstbelasting	min. 1.066.791	13.447.794

OPCENTEN VOOR HET LEENINGFONDS 1914.

	Juli 1923	Sedert 1 Januari 1923	Overeenkomstige periode 1922
Directe belastingen.			
Grondbelasting	552.301	2.223.151	2.169.445
Personeele belasting ..	490.927	1.859.054	1.402.017
Inkomstenbelasting ..	2.232.653	20.334.193	22.576.058
Vermogensbelasting ..	72.565	1.504.626	2.494.486
Dividend- en tantièmebelasting	433.509	2.733.348	2.325.003
Accijnzen.			
Suiker	620.553	4.620.425	4.789.503
Wijn	9.131	209.639	262.655
Gedist. (binn.- en buitl.)	346.101	2.861.883	3.437.766
Indirecte belastingen.			
Zegelrecht van buitl. eff.	24.401	183.520	70.175
Totaal	4.782.141	36.529.839	39.527.108

SPLITSING VAN DE OPBRENGST DER GROND-, PERSONEELE-, INKOMSTEN- EN VERMOGENS-BELASTING SEDERT 1 JANUARI 1923.

Dienstjaren.	Grondbelasting.	Personeele belasting.	Inkomstenbelasting.	Vermogensbelasting.
1919/20				194
1920/21	1.071	34.464	2.011.912	25.980
1921/22	18.857	342.305	13.399.764	77.945
1922/23	1.555.067	3.740.053	55.514.084	5.909.587
1923/24	9.502.553	5.448.023	238.904	7.159
Totalen ..	11.077.548	9.564.845	71.164.664	6.020.865

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc. Wissels. 4 18 Juli '22)	Zwits. Nat. Bk. 4 16 Juli '23
Bk. (Bel. Binn. Eff. 4 18 Juli '22)	N. Bk. v. Denem. 6 1 Mei '23
(Vrsch. in R.C. 5 18 Juli '22)	Zweedsche Rbk 4 1 Juli '22
Javasche Bank ... 3 1 Aug. '09	Bank v. Noorw. 6 1 Mei '23
Bank van Engeland 4 5 Juli '23	Bk. v. Tsjecho-
Duitsche Rijksbk. 30 2 Aug. '23	slowakijë... 4 28 Mei '23
Bank v. Frankrijk 5 11 Mrt. '22	N. Bk. v. O'rijk 9 2 Sept. '22
Belgische Nat. Bnk. 5 22 Jan. '23	Hong. Bank... 12 25 Apr. '23
Fed. Res. Bank N.Y. 4 21 Feb. '23	Bank v. Italië. 5 11 Juli '22
Bank van Spanje... 5 23 Mrt. '23	Z.-Afr. Res. bnk 6

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto (3 mnd.)	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
18 Aug. '23	2 1/8 ¹⁾	2 1/4 ¹⁾	3 3/16	—	—	4 1/2 - 5 1/2
13-18 A. '23	2 1/8 - 7/8	2 1/2 - 3	3 1/16 - 1/4	—	—	4 1/2 - 5 1/2
6-11 „ '23	2 7/8 - 3 1/8	2 1/2 - 3 1/2	3 1/8 - 1/8	—	—	4 1/2 - 5 1/2
30 J. - 4 A. '23	3 - 1/4	2 3/4 - 3 1/2	3 1/16 - 3/8	—	—	4 - 6 1/2
14-19 A. '22	—	1 3/4 - 2 1/2	2 1/4 - 1/8	—	—	3 - 3 1/2
15-20 A. '21	—	3 1/4 - 4 1/4	4 1/4 - 7/8	—	—	5-6
20-24 Jli '14	3 1/8 - 3/16	2 1/2 - 3 1/4	2 1/4 - 3/4	2 1/8 - 1/2	2 3/4	1 3/4 - 2 1/2

1) Noteering van 17 Augustus.

WISSELKOERSEN.

Van veel beteekenis waren de omzetten op de wisselmarkt deze week niet. Het Pond Sterling was voortdurend aangeboden van 11,62 1/2, liep de koers tot 11,57 1/2 terug. Dollars met weinig variatie 2,54 1/2 - 2,54 1/4.

Ondanks de aangekondigde maatregelen tot steun liep de Belgische Frank van 11,62 1/2 tot 11,07 1/2 terug; slot 11,30, doch eerder latend. De koers van den Franschen Frank bleef tamelijk wel gehandhaafd, 14,12 1/2 - 14 - 14,15. Vindt dit zijn oorzaak in steun te Parijs? Zwitserland blijft p.l.m. 46,—.

De Markenkoers liep na een opwaartsche beweging tot boven f 1 (het millioen) regelmatig terug tot f 0,42 1/2. Oostenrijk onveranderd 0,0036.

Van de Scandinavische koersen blijft de Deensche Kroon haar rijzing voortzetten (47,30). Kristiania verbeterde tijdelijk tot 42,35, waaraan de berichten aangaande de leening wel het hunne zullen hebben bijgedragen; het slot kwam weder op 41,35. Stockholm bleef circa 67,65. Spanje bleef flauw, p.l.m. 34,35. Ook in den Lirekoers zat niet veel beweging (10,87 1/2); evenzoo Tsechokronen (7,43). Buenos Aires liep nog iets verder terug (82 1/2). Lei's in het midden der week sterk aangeboden (1,02); slot beter (1,07).

21 Augustus 1923.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Berlijn *)	Weenen *)	Parijs *)	Brussel **)	New York **)
13 Aug. 1923	11.62 1/2	0.000074	0.0035 3/4	14.15	11.42 1/2	2.54 1/8
14 „ 1923	11.62 1/4	0.000092 1/2	0.0035 3/4	13.99	11.61	2.54 7/16
15 „ 1923	11.62 1/2	0.000090	0.0035 3/4	14.—	11.53	2.54 1/8
16 „ 1923	11.60	0.000077 1/2	0.0035 3/4	13.90	11.38 1/2	2.54 3/16
17 „ 1923	11.59 1/2	0.000066	0.0035 3/4	14.—	11.27 1/2	2.54
18 „ 1923	—	—	—	—	—	—
Laagste d.w.1	11.57 1/2	0.000055	0.0035	13.88	11.05	2.53 1/4
Hoogste „ „ 1	11.63 1/2	0.000107 1/2	0.0037	14.40	11.75	2.54 7/8
10 Aug. 1923	11.60 1/4	0.000065	0.0035 3/4	14.45	11.18	2.53 1/8
3 „ 1923	11.62 1/2	0.0002 1/8	0.0035 3/8	14.65	11.69	2.54 3/8
Muntpariteit	12.10	59.26	50.41	48.—	48.—	2.48 3/4

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Christiantia *)	Zwitserland *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
13 Aug. 1923	67.75	46.80	41.50	46.10	34.20	96 1/2
14 „ 1923	67.90	46.80	41.85	46.—	34.40	96 1/2
15 „ 1923	67.80	47.30	42.25	46.—	34.65	96 1/2
16 „ 1923	67.80	47.40	42.35	46.02 1/2	34.50	96 1/2
17 „ 1923	67.75	47.30	42.—	46.07 1/2	34.35	96 1/2
18 „ 1923	—	—	—	—	34.37 1/2	96 3/8 - 97
L'ste d. w. 1)	67.45	46.40	41.10	45.90	34.20	96
H'ste „ „ 1)	68.10	47.70	42.45	46.30	35.—	96 1/2
10 Aug. 1923	67.50	46.50	41.25	46.20	34.60 2)	96 1/2 3
3 „ 1923	67.65	46.35	40.75	45.45	35.90 2)	96 - 1/4 3
Muntpariteit.	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

2) Noteering van 11 Aug. 3) Idem van 4 Aug.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mrk.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
18 Aug. 1923	4.55.75	5.22	0.000025	39.38
Laagste d. week	4.55.75	5.22	0.000025	39.30
Hoogste „ „	4.57.—	5.55	0.000040	39.38
11 Aug. 1923	4.57.124	5.67	0.000030	39.37
4 „ 1923	4.57.12	5.84	0.000089	39.33
Muntpariteit...	4.86.67	19.30	23.81¼	40½/16

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	4 Aug. 1923	11 Aug. 1923	13/18 Aug. '23 Laagste	18 Aug. 1923 Hoogste
Alexandrië ..	Piast. p. £	9715/32	9715/32	9715/32	9715/32
*Bangkok ...	Sh. p. tical	1/10	1/10	1/10	1/10
B. Aires 1) ..	d. p. \$	40¼	39½	38¾	39¾
Calcutta ...	Sh. p. rup.	1/41/10	1/41/10	1/4	1/41/10
Constantin. .	Piast. p. £	780	795	795	823
Hongkong ...	id. p. \$	2/29/32	2/35/32	2/3	2/35/10
Lissabon 1) ..	d. per Mil.	23/32	23/32	21/8	23/10
Madrid	Peset. p. £	32.40½	33.32½	33.40	33.90
Mexico	d. per \$	24.26	24.26	24.26	24.26
Montevideo 1)	id.	39¾	38¾	38¾	39
Montreal ...	\$ per £	4.67½	4.67½	4.66	4.66¼
Praag	Kr. p. £	155½	155½	155½	157
R.d.Janeiro 1)	d. per Mil.	5½	5½	5½	5½
Rome	Lires p. £	105½	107½	105½	107¾
Shanghai ...	Sh. p. tael	3/0¾	3/0¾	3/0½	3/07/8
Singapore ...	id. p. \$	2/31/32	2/41/8	2/41/32	2/41/8
Valparaiso 2)	peso p. £	37.00	36.50	36.40	36.70
Yokohama ...	Sh. p. yen	2/1½	2/121/32	2/1½	2/125/32

* Koersen der voorgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg.

NOTEERING VAN ZILVER.

	te Londen N. York		te Londen N. York		
18 Aug. 1923..	31	627/8	19 Aug. 1922..	34¾	69½
11 „ 1923..	31½	63	20 Aug. 1921..	38½	617/8
4 „ 1923..	307/8	62½	20 Juli 1914..	2415/10	541/8

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 20 Aug. 1923.

Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 44.126.148,03 B.-bk. „ 34.259.857,23 Ag.sch. „ 60.708.323,08	f 139.094.328,34
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 49.501.643,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	„ 49.501.643,—	
Beleeningen	H.-bk. f 25.612.402,18 incl. vrsch. B.-bk. „ 11.726.915,13 in rek.-ert. Ag.sch. „ 98.758.256,03 op onderp. f 136.097.573,34	
Op Effecten.....	f 131.849.273,34	
Op Goederen en Spec.	„ 4.248.300,—	136.097.573,34
Voorschotten a. h. Rijk	„ 654.573,66	
Munt en Muntmateriaal	Munt, Goud f 56.240.250,— Muntmat., Goud .. „ 525.553.903,83 f 581.794.153,83 Munt, Zilver, enz. „ 11.006.694,25 Muntmat., Zilver .. „ —	592.800.848,08
Effecten	Bel. v. h. Res. fonds . f 5.973.480,24 id. van 1/6 v. h. kapit. „ 3.969.006,62	9.942.486,86
Geb. en Meub. der Bank	„ 5.000.000,—	
Diverse rekeningen	„ 67.712.984,52	
	f 1.000.804.437,80	
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	„ 5.999.469,43	
Bijzondere reserve	„ 9.000.000,—	
Bankbiljetten in omloop	„ 930.714.700,—	
Bankassigatiën in omloop	„ 1.366.188,32	
Rek.-Cour. { Het Rijk f — saldo's: { Anderen „ 27.704.696,10	„ 27.704.696,10	
Diverse rekeningen	„ 6.019.383,95	
	f 1.000.804.437,80	
Beschikbaar metaalsaldo	f 400.152.835,35	
Op de basis van 2/6 metaaldekking ..	„ 208.195.718,47	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is.	„ 2.000.764.175,—	

**NED. BANK 20 Augustus 1923 (vervolg).
Voornaamste posten in duizenden guldens.**

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischbare schulden
20 Aug. 1923.....	581.794	11.007	930.715	29.071
13 „ 1923.....	581.793	10.870	939.468	30.357
6 „ 1923.....	581.793	10.748	951.022	28.133
30 Juli 1923.....	581.794	10.934	947.432	36.759
23 „ 1923.....	581.794	10.821	932.540	31.210
21 Aug. 1922.....	605.955	8.717	958.173	43.098
22 Aug. 1921.....	605.969	10.681	993.146	53.758
25 Juli 1914.....	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hieraan Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Deknings-percentage
20 Aug. 1923	139.094	—	136.098	400.153	62
13 „ 1923	142.124	—	141.487	398.005	61
6 „ 1923	142.916	—	139.317	396.016	61
30 Juli 1923	140.607	—	149.313	395.195	61
23 „ 1923	140.370	—	152.940	399.171	61
21 Aug. 1922	185.129	35.000	98.587	413.678	60
22 Aug. 1921	223.122	70.700	152.855	406.528	59
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 1)	54

1) Op de basis van 2/6 metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	13 Aug. 1923	20 Aug. 1923
Aan schatkistpromessen, waarv. direct bij Ned. Bk.	f 213.380.000,—	f 209.380.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 220.971.000,— 1)	„ 220.971.000,— 1)
Aan zilverbons	„ 27.721.425,—	„ 27.475.645,50

Onder de vlottende schuld is begrepen:
Voorsch. aan de Koloniën „ 148.395.000,— „ 140.506.000,—
Voorschot aan Gemeenten } 30 Juni 1923 31 Juli 1923
voor door Rijk voor hen } „ 42.427.860,97 „ 40.452.561,61
te heffen Ink. belasting }

Tegoe v. d. Postc. & G. dst | „ 106.442.031,87½ | „ 106.442.031,87½
1) Waarvan f 37.056.000 vervallen op of na 1 April 1927.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
11 Aug. 1923	215.250	266.000	105.500	140.950	140.950
4 „ 1923	222.250	262.500	103.500	149.050	149.050
28 Juli 1923	213.750	261.000	107.000	140.150	140.150
7 Juli 1923	153.631	61.489	272.138	82.729	144.790
30 Juni 1923	149.102	61.456	264.495	84.137	141.452
23 „ 1923	156.071	61.372	264.468	80.852	149.009
12 Aug. 1922	144.375	52.753	275.559	95.879	123.475
13 Aug. 1921	207.875	19.741	306.536	144.401	137.890
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 2)

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voorschotten aan de Gov. nem.	Diverse rekeningen 1)	Deknings-percentage
11 Aug. 1923	—	172.910	—	7.100	***	58
4 „ 1923	—	158.430	—	1.700	***	61
28 Juli 1923	—	165.480	—	10.100	***	58
7 Juli 1923	36.159	29.922	69.747	12.124	19.554	61
30 Juni 1923	35.855	28.735	68.147	12.985	19.782	60
23 „ 1923	35.760	28.338	65.795	5.424	19.813	63
12 Aug. 1922	33.415	30.708	112.810	—	21.437	53
13 Aug. 1921	37.187	24.147	104.726	34.198	31.327	50
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

1) Sluippost activa. 2) Basis 2/6 metaaldekking.

CURAÇOSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Dis-conto's	Voorschotten aan de kolonie	Diverse rekeningen 1)	Diverse rekeningen 2)
1 Juli 1923	663	1.411	81	365	820	166
1 Juni 1923	664	1.333	128	332	733	152
1 Mei 1923	664	1.281	127	373	721	208
1 April 1923	664	1.277	127	306	669	157
1 Maart 1923	663	1.215	128	286	667	134
1 Juli 1922	682	1.221	92	341	780	309

1) Sluippost der activa. 2) Sluippost der passiva.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.**BANK VAN ENGELAND.**

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
15 Aug. 1923	127.644	124.829	291.035	27.000	246.919
8 „ 1923	127.646	126.091	294.101	27.000	249.926
2 „ 1923	127.641	126.622	291.745	27.000	247.728
25 Juli 1923	127.640	125.717	289.049	27.000	244.810
16 Aug. 1922	127.408	124.361	298.927	27.000	256.745
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. 1)
15 Aug. '23	45.836	69.120	10.417	109.021	22.565	18,89
8 „ '23	46.784	68.724	10.428	108.318	21.305	17,94
2 „ '23	45.899	69.921	12.784	105.759	20.769	17,52
25 Juli '23	45.634	70.556	10.463	109.384	21.673	18,08
16 Aug. '22	42.629	79.618	14.169	111.588	21.596	17,17
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 3/8

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in miljoenen Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Waarv. bij Buitt. circ. bkn ¹⁾	Kassen-scheine	Circulatie	Dek-kings-perc. 2)
7 Aug. '23	25.050	596	90	2.568.526	62.326.692	4
31 Juli '23	24.412	596	90	3.987.474	43.594.738	9
23 „ '23	24.531	616	110	3.444.804	31.824.821	11
15 „ '23	22.071	657	110	3.160.983	25.491.739	12
7 Aug. '22	1.026	1.005	50	13.340	198.464	7
23 Juli '14	1.691	1.357	—	65	1.891	93

Data als boven.	Wissels			Rek. Crt.	Darlehens-kassenscheine	
	Totaal	Handels-wissels	Schatkist-papier		Totaal uitgegeven	In kas bij de Rijksbank
104.987.129	25340.241	79646.888	38043.523	2600.000	2600.000	
72066.322	18314.292	53752.030	27857.077	3999.500	3987.500	
53027.175	13930.412	39096.763	20402.161	3456.800	3444.800	
40971.288	11061.138	29910.150	16927.077	3173.100	3161.000	
220.375	9.980	210.395	36.759	26.470	13.325	
751	751	—	944	—	—	

1) Onbelast. Bovendien verpand op 15 Juli 1923 204,9 mill., op 23 Juli 1923 245,5 mill., op 31 Juli 1923 245,5 mill., op 7 Aug. 1923 245,5 mill.

2) Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. a/d. Staat
16 Aug. '23	5.537.913	1.864.345	294.212	565.019	23.400.000
9 „ '23	5.537.893	1.864.345	294.074	564.846	23.400.000
2 „ '23	5.537.882	1.864.345	293.918	565.049	23.700.000
16 Aug. '22	5.530.714	1.948.367	285.577	577.975	23.500.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitge-stelde Wissels	Beleen-ingen	Bankbil-jetten	Rek. Crt. Parti-culieren	Rek. Crt. Staat
2.404.536	18.805	2.110.104	37.265.406	1.952.045	14.787	
2.470.255	18.815	2.151.165	37.426.071	2.011.125	16.971	
3.035.555	18.919	2.087.839	36.929.324	2.262.507	16.556	
1.952.196	34.700	2.154.871	36.221.340	2.229.497	58.547	
1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitt. sald	Beleen. van buitt. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circu-latie	Rek. Crt. partic.
16 Aug. '23	350.195	84.653	480.000	1105.090	7.061.497	147.811
2 „ '23	350.897	84.653	480.000	1082.752	7.034.935	114.894
26 Juli '23	350.926	84.653	480.000	1044.094	7.016.947	168.477
17 Aug. '22	333.007	84.653	480.000	586.533	6.427.057	255.736

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.**FEDERAL RESERVE BANKS.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circula-tie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
1 Aug. '23	3.109.666	2.114.787	—	84.058	2.187.729
25 Juli '23	3.113.551	2.118.785	—	86.454	2.194.871
18 „ '23	3.099.720	2.104.132	—	83.702	2.216.994
2 Aug. '22	3.071.424	2.265.574	—	131.260	2.140.121

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. 1)	Algem. Dek-kings-perc. 2)
1 Aug. '23	989.067	1.944.551	109.497	75,25	77,3
25 Juli '23	937.403	1.896.567	109.629	76,10	78,2
18 „ '23	988.950	1.942.521	109.714	74,5	76,5
2 Aug. '22	550.296	1.885.023	105.589	76,31	79,6

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan lime deposits
25 Juli '23	772	11.715.726	1.355.902	15.188.222	3.964.432
18 „ '23	772	11.762.032	1.398.984	15.300.956	3.980.513
11 „ '23	773	11.852.865	1.423.879	15.427.897	3.967.571
26 Juli '22	794	10.740.272	1.386.457	14.658.059	3.515.379

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 20 Augustus 1923.

Bijna gelijktijdig met het nieuwe antwoord van Baldwin aan Frankrijk en België is het Ministerie-Cuno gevallen en is de Regeering-Stresemann aan het bewind gekomen. En wellicht nooit te voren hebben de internationale beurzen zoo sterk onder den invloed gestaan van de politieke gebeurtenissen als in de achter ons liggende week, toen zoowel op het gebied der algemeen binnenlandsche als op dat der buitenlandsche politiek gebeurtenissen zich hadden voorgedaan, waarvan de draagwijdte nog niet kon worden gemeten en waaraan allerlei hoopvolle verwachtingen werden vastgeknoopt. In den aanvang scheen het werkelijk, alsof de fondsenmarkten bereid waren het reeds zoo lang bestaande scepticisme te laten varen en de plaats in te ruimen voor een niet overdreven optimisme. De aanleiding hiertoe was in ieder geval aanwezig. Ten aanzien van de internationale verhoudingen beschouwde men het antwoord van den Engelschen Prime-Minister zoodanig, dat het nogmaals ruimte bood om tot een Fransch-Engelsch vergelijk te komen en zelfs gaven de pers-commentaren in het begin reden te gelooven, dat men in Frankrijk, juist in verband met de nieuw opgetreden Duitse Regeering, het oor zou willen leenen aan de Engelsche voorstellen. Weliswaar was men er zich ter dege van bewust, dat ook in het allergunstigste geval nog zeer lange tijd met het tot standkomen eener definitieve overeenkomst zou zijn gemoeid, doch men was geneigd, de eerste stappen die afgelegd zouden worden, op den lungen, zóó lang onbetreden, weg reeds als een uiterst hoopvol teekening te beschouwen. En met betrekking tot de binnenlandsche verhoudingen in Duitschland hebben de krachtige woorden van den heer Stresemann en de niet minder krachtige politiek, die ten aanzien van allerlei tarief- en belasting-verhoogingen in het vooruitzicht werd gesteld, het denkbeeld doen post vatten, dat eindelijk bij onze Oosterburen een richting zou worden ingeslagen, die ten slotte naar gezonder verhoudingen zou moeten leiden.

Helaas is nu verloop van enkele dagen reeds niet veel van deze optimistische gevoelens bestand gebleken tegen den geweldigen stroom van tegen-tendenzen, die met deze gevoelens is opgekomen. De tegemoetkomende houding van de Fransche Regeering heeft nog geen vaste vormen aangenomen; zelfs is men spoedig begonnen te twijfelen aan de mogelijkheid van eenige toenadering. En in Duitschland zelve is in de interne toestanden in het geheel geen wijziging ingetreden. De inflatie is niet stop gezet en deze oorzaak van voortdurende waardevermindering van het ruil-

middel heeft de aanvankelijke daling in de prijzen der buitenlandsche betaalmiddelen weder in het tegendeel doen verkeeren, zoodat het niveau aan het einde der berichtperiode nauwelijks iets lager is dan in het begin. Welk een omvang de inflatie heeft genomen, kan wellicht, naast de uitbreiding der biljettencirculatie, het best worden gedemonstreerd door den groei van de vlottende schuld van het Duitsche Rijk. Deze is per 17 Augustus (de juiste cijfers zijn nog niet bekend) toegenomen tot 220 biljoen Mark. Op zichzelf zegt dit nog niet zooveel, doch het wordt veelbetekenend, indien men de cijfers van eenigen tijd geleden hiermede vergelijkt. In milliarden Markten bedroeg de vlottende schuld in Januari 1922 270,3, in Juni 1922 311,6, in December 1922 2092,8, in Januari 1923 2781,3, in Februari (begin der Ruhrbezetting) 4628,2, in Maart 8273,7, in April 10.291,2, in Mei 12.901,1, in Juni 24.926,2, in Juli 57.848,7, op 10 Augustus 117.282,4 en thans 220.000. Nog meer dan de omvang, treft hier het tempo van aanwas. En nu heeft men weliswaar van de nieuwe Regeering niet verwacht, dat reeds dadelijk het roer radicaal zou worden omgelegd, doch men is toch stellig teleurgesteld in de hoop, dat er een ook nog zoo geringe verandering ten gunste direct merkbaar zou worden. Zelfs de aangekondigde tarief- en belasting-verhoogingen, aangenomen, dat zij practisch doorgevoerd kunnen worden, dreigen een nieuwe geld-catastrophe te veroorzaken, doordat zij alle prijzen opdrijven en de geldschaarschte nog meer voelbaar zullen maken. Tot welke verwarde verhoudingen men reeds in Duitschland is gekomen, met betrekking tot de onzekerheid aangaande het prijsniveau wordt wel hieruit beezen, dat op de diverse Duitsche beursplaatsen vaak zeer groote verschillen tusschen de koersen van buitenlandsche deviezen bestaan. Op Vrijdag van de afgelopen week noteerde b.v. de dollar te Frankfurt 3,20 miljoen Mark, tegen 4,20 miljoen in de Dollar. In een dergelijken chaos bleef natuurlijk de speculatie welig en nu de gunstige verwachtingen omtrent het kabinet-Stresemann niet dadelijk in vervulling zijn gegaan, is de tijdelijk onderdrukte hausse weder met nieuwe kracht opgekomen. De koersen aan de Duitsche effectenbeurzen worden thans reeds over het algemeen met miljoenen procenten aangeduid.

Te Parijs is de stemming ter beurze na het bekend worden van het Engelsche antwoord slechts weinig veranderd. Wel is de tendens iets minder vast geworden, doch tot noemenswaardige fluctuaties heeft dit toch geen aanleiding gegeven. Te miuder, waar de koers van den Franschen Franc zich vrijwel heeft kunnen handhaven. Het kan niet worden ontkend, dat de Regeering alles doet, om te zoeken het Franc-niveau op peil te houden, althans voor zover dit gaat zonder diep ingrijpende economische maatregelen. Allerevgen worden statistieken en berichten verspreid, die het, volgens de Fransche Regeering, ongemotiveerde van de jongste daling in het licht stellen. Overigens heeft het ter beurze een goeden indruk gemaakt, dat het beroep op Frankrijk, door de Belgische Regeering gedaan tot steun van den Belgischen Franc niet vergeefs is geweest. Bovendien zijn er ook nog andere oorzaken, die de fondsenmarkt hebben gestimuleerd. De prijs van het brood is verlaagd, terwijl het algemeen prijsniveau van den groot-handel een lichte daling te aanschouwen heeft gegeven. Voorts is veel aandacht geschonken aan de sterk toegenomen productie van de Fransche mijnen, welke voor het eerste halfjaar 1923 18 miljoen ton heeft bedragen tegen slechts 2½ miljoen ton voor de overeenkomstige periode van het vorige jaar. Deze materiele feiten, tezamen met de verwachtingen, dat ten slotte in de buitenlandsche verhoudingen een weg zal worden gevonden, die overeenkomt met de verlangens van de huidige Regeering, hebben de reeds gereleveerde kalme, doch in den grond toch vaste stemming tewege gebracht en kunnen den handhaven.

Te Londen zijn de omzettingen buitengewoon klein geweest. In de City is men nog het meest gevoelig voor de gevaren, die vooral in de toekomst uit de tegenwoordige verhoudingen kunnen ontstaan. Men staart zich daar niet blind op enkele voordeelen van tijdelijken aard, die ook (Groot-Brittannië thans uit de verwarde situatie trekt, zooals de sterk gestegen productie voor export in de grondstoffen-industrie (steenkol, ijzer, staal), doch heeft ook de volle aandacht voor de malaise, die in de overige bedrijven, die anders de grondstoffen verwerken (textiel-nijverheid, machine-fabrieken, scheepsbouw) bestaat. Het werklozen-cijfer blijft als een dreigende waarschuwing zichtbaar in den vorm van zeer groote ornamen aan ondersteuning uit de openbare kas. Onder deze omstandigheden is het aanbod des heeren Baldwin goed te begrijpen, al zijn er ook sommigen in Engeland, die de opoffering nog te groot vinden. Doch de meerderheid van het Engelsche volk oordeelt een opoffering van circa £ 550 miljoen, zooals die wordt bere-

kend, als niet te zwaar, indien hiermede een werkelijke wereldvrede kan worden verkregen en de normale internationale handels-betrekkingen kunnen worden hersteld. Meer en meer echter begint men aan de mogelijkheid van een spee-deer oecotie te twijfelen; aanleiding tot een zcher reactie is er ter beurze niet, doch waar de stimulerende factoren ontbreken, is ook op de fondsenmarkt een stemming van malaise overheerschend geworden.

Te New York is de beurs van het algemeen vast geweest. Nu blijkt, dat president Coolidge de stappen van zijn voorganger zal volgen, zijn heel wat onzekerheden uit den weg geruimd. Hierbij komt, dat de berichten uit de nijverheid nu steeds gunstig luiden. In hoeverre deze eenigermate geforceerd worden, is thans nog niet te bepalen. Het aantal onuitgevoerde orders van de Steeltrust, dezen graadmeter der industriele bedrijvigheid, neemt voortdurend af, doch men heeft aanhoudend getracht deze ongunstige berichten minder ernstig te doen inwerken door reeds dadelijk bij de publicatie de bekendmaking er aan vast te koppelen, dat binnen zeer korten tijd een toename wordt verwacht. De naaste maanden zullen moeten leeren in hoeverre hier werkelijk sprake is van een tijdelijke inzinking, die wellicht met het seizoen voor een gedeelte samenhangt, dan wel van den aanvang van een minder krachtige bloeiperiode. Inmiddels heeft de beurs van Wallstreet haar blijmoedigheid behouden en konden de meeste koersen aanmerkelijk montereen.

Ten onzent heeft zich de daling voor beleggingswaarden doorgezet. Het is moeilijk te zeggen, waaraan deze houding voor onze eerste-klasse fondsen toe te schrijven is, doch algemeen neemt men ter beurze aan, dat de vrees voor de handhaving van het niveau van den Gulden op de wereldmarkt een niet onbelangrijke rol speelt. Gelijktijdige aankopen van dollar-waarden zouden hierop kunnen wijzen. Inmiddels is dit niet de eerste keer, dat deze oorzaak een reactie op de beleggingsmarkt heeft veroorzaakt. Zoolwel op grond van deze overweging, als in verband met het sterk verlaagde peil waarop Nederlandsche Staatsfondsen zijn gearriveerd, is reeds een gering herstel ingetreden. Buitenlandsche staatspapieren werden slechts in geringe mate verhandeld.

	13 Aug.	17 Aug.	20 Aug.	Rijzing of daling.
6 % Nederland 1922	101½	100 ¹⁵ / ₁₆	100 ³ / ₈	— 1 ⁵ / ₈
5 % „ 1918	93 ¹⁵ / ₁₆	90%	90	— 3 ¹⁵ / ₁₆
4½ % „ 1916	89½	88½	88 ¹ / ₈	— 1 ³ / ₈
4 % „ 1916	83½	81½	81½	— 2
3½ % „	77	77	76½	— ½
3 % „	66 ⁹ / ₁₆	66	65%	— 1 ³ / ₁₆
2½ % Cert. N. W. S.	56 ⁷ / ₈	56½	56½	— ½
7 % Oost-Indië 1921	102 ¹ / ₁₆	101½	101½	— 9 ¹ / ₁₆
6 % „ 1919	99 ⁷ / ₁₆	96 ⁷ / ₈	96 ⁷ / ₈	— 29 ⁷ / ₁₆
5 % „ 1915	93½	—	93	— ½
5 % Rusland 1906	4	3½	—	— 1½
4 % Rusl. bij Hope & Co.	3%	—	3 ⁵ / ₈	— 1/8
4 % Japan 1899	67%	69%	68%	+ 1
5 % Brazilië 1895	48½	—	48 ¹ / ₈	— 1/8
8 % San Paulo 1921	97 ¹⁵ / ₁₆	97%	—	— 3 ¹ / ₁₆
6 % Amsterdam 1920	100 ³ / ₄	101½	—	+ ¾
7 % Rotterdam 1920	102 ³ / ₈	—	—	—

De aandelenmarkt was over het algemeen vast. Binnenlandsche industriele waarden, vooral die, waarin kort geleden de heftigste teruggang te constateren is geweest, zooals Gouda kaarsen, Jurgens-waarden, enz. konden zich aanmerkelijk herstellen, mede in verband met de verwachting, dat de Duitsche concurrentie door de hooge belastingen daar te lande zal worden bemoeilijkt.

Petroleumwaarden bleven gezocht, niet alleen voor aandelen Koninklijke Petroleum Mij., die voor Parijsche rekening uit de markt werden genomen, doch ook voor aandelen Geconsolideerde, in verband met geruchten omtrent een introductie dezer aandelen te Parijs.

De Cultuurmarkt was onregelmatig, zonder veel interessante bijzonderheden.

Vast gestemd, doch met uiterst geringen handel, bleven rubber- en tabaks-aandelen. In de laatste dagen is de prijs van rubber op de markt van Londen vrij stabiel gebleven. Ter beurze is men van meening, dat het Stevensen-uitvoer-systeem, te samen met de wereld-malaise in handel en industrie, tot een vrij onveranderd prijsniveau voor het ruwe product zal voeren.

	13 Aug.	17 Aug.	20 Aug.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	115½	114	114½	— 1
Incaso Bank	89½	—	—	—
Koloniale Bank	135½	133½	135½	— ½
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	118½	115½	115½	— 3

	13 Aug.	17 Aug.	20 Aug.	Rijzing of daling.
Rotterd. Bankvereniging ..	90 ⁷ / ₈	90 ⁵ / ₈	—	— ¹ / ₂
Amst. Superfosfaatfabriek ..	33	33	33 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
Van Berkel's Patent	32 ¹ / ₂	32 ¹ / ₂	33 ³ / ₄	+1 ¹ / ₄
Gouda Kaarsen	61	69	70	+9
Holl. Draad- en Kabelfabriek	53	52 ³ / ₄	53 ³ / ₄	+ ³ / ₄
Jurgens' Ver. Fabr. gew. aand.	38 ¹ / ₂	44 ¹ / ₂	44 ¹ / ₂	+6
" " " pr. aand.	49 ¹ / ₂	55	55 ¹ / ₂	+5 ¹ / ₂
Leerdam Glasfabrieken	32 ¹ / ₂	—	30 ¹ / ₂	-2
Philips' Gloeilampenfabriek	224 ¹ / ₄	227 ¹ / ₂	234	+9 ¹ / ₂
Vereenigde Blikfabrieken ..	98	98 ¹ / ₂	98 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
Vereen. Chemische Fabrieken	33 ¹ / ₂	—	34	+ ¹ / ₂
Compania Mercantil Argent.	4 ⁵ / ₈	7 ¹ / ₄	—	+2 ¹ / ₈
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	139	140 ¹ / ₄	142 ¹ / ₂	+3 ¹ / ₂
Handelsver. Amsterdam	397 ³ / ₄	388 ¹ / ₄	392	-5 ¹ / ₄
Handelsverg. Reiss & Co.	24 ³ / ₄	—	25 ¹ / ₂	+ ³ / ₄
Int. Crediet- en Handelsverg.	—	—	—	—
Rotterdam	175	172 ¹ / ₂	174	-1
Linde Teves & Stokvis	55	—	57 ¹ / ₂	+2 ¹ / ₂
Tels & Co's Handel-Mij.	4 ¹ / ₄	—	4 ¹ / ₄	—
Redjang Leborg Mijnb.-Mij.	100	95 ¹ / ₂	98	-2
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	116	120 ³ / ₄	121 ¹ / ₂	+5 ¹ / ₂
Kon. Petroleum-Mij.	327 ¹ / ₄	330 ¹ / ₄	335	+7 ¹ / ₄
Orion Petroleum-Mij.	—	—	—	—
Afgest. Aand.	22 ³ / ₄	23 ¹ / ₄	23 ¹ / ₂	+ ³ / ₄
Amsterdam-Rubber-Mij.	147	145 ¹ / ₂	146 ¹ / ₈	- ¹ / ₈
Nederl.-Rubber-Mij.	74 ¹ / ₂	—	74 ¹ / ₂	—
Oost-Java-Rubber-Mij.	218 ¹ / ₂	220	221	+2 ¹ / ₂
Deli-Batavia Tabak Mij.	292	292	293	+1
Deli-Maatschappij	272	278	279	+7
Senembah-Maatschappij ..	242 ¹ / ₂	240 ¹ / ₄	242	- ¹ / ₂

Scheepvaartandeelen konden zich herstellen, vooral voor de Indische lijnen. Na de heftige reactie van de laatste weken, waren de voordeelige koersverschillen in vele gevallen niet onbelangrijk.

	13 Aug.	17 Aug.	20 Aug.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	72 ¹ / ₂	74	76	+3 ¹ / ₂
" " „gem.eig.	64	69	66	+2
Hollandsche Stoomboot-Mij.	14 ¹ / ₄	15 ⁵ / ₈	17 ¹ / ₂	+3 ¹ / ₄
Java-China-Japan-Lijn	61	60	62	+1
Kon. Hollandsche Lloyd	8	6 ³ / ₄	—	-1 ¹ / ₄
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	43 ¹ / ₂	47	48 ¹ / ₄	+4 ³ / ₄
Konink.Paketaart-Mij.	104 ³ / ₈	106	107	+2 ⁵ / ₈
Maatschappij Zeevaart	54 ¹ / ₂	—	—	—
Nederl. Scheepvaart-Unie ...	94 ¹ / ₂	98 ¹ / ₄	99 ¹ / ₈	+5 ³ / ₈
Nievelt Goudriaan	69	71	75	+6
Rotterdamsche Lloyd	101	105 ¹ / ₄	111 ¹ / ₂	+10 ¹ / ₂
Stoomv.-Mij. „Nederland” ..	123	123 ³ / ₄	130	+7
" " „Noordzee” ..	27 ¹ / ₂	—	—	—

De Amerikaanse markt was opgewekt van toon in aansluiting aan New York.

	13 Aug.	17 Aug.	20 Aug.	Rijzing of daling.
Americ. Smelting & Refining	58 ³ / ₄	59 ⁷ / ₈	60	+1 ¹ / ₄
Anaconda Copper	83 ¹⁵ / ₁₆	82 ³ / ₄	83 ¹³ / ₁₆	- ¹ / ₈
Studebaker Corp.	105	108 ¹ / ₂	110 ³ / ₈	+5 ³ / ₈
Un. States Steel Corp.	89 ¹ / ₂	91 ¹ / ₂	94 ⁷ / ₈	+5 ³ / ₈
Atchison Topeka	102 ¹ / ₄	102 ³ / ₈	102 ¹ / ₂	+ ¹ / ₄
Erie	12 ⁷ / ₈	12 ³ / ₄	13	+ ¹ / ₈
Southern Pacific	89	89 ⁷ / ₁₆	90 ¹ / ₈	+1 ¹ / ₈
Union Pacific	131 ⁷ / ₈	133 ³ / ₄	136	+4 ¹ / ₈
Int. Merc. Marine orig. gew.	6 ³ / ₈	6 ¹ / ₂	—	+ ¹ / ₈
" " „pref.	21	21 ¹ / ₂	21 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂

De geldmarkt bleef ruim; prolongatie doorgaans 3 pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

21 Augustus 1923.

De positie der tarwemarkt is gedurende de afgelopen week niet noemenswaardig veranderd. De Noord-Amerikaanse markten staan vrijwel op hetzelfde niveau als een week geleden. De noteringen te Winnipeg geven niet veel steun aan de geruchten, dat de oogst in Canada ernstige schade zou hebben geleden, ofschoon de laatste raming op eene mindere opbrengst van 18.000.000 bushels wijst dan verleden jaar. Ook de opbrengst der zomertarwe in de Vereenigde Staten geeft minder gunstige resultaten en alle vroegere dienaangaande berichten blijken juist te zijn geweest. Naarmate het oogsten voortschrijdt, komt ernstige schade aan het licht en naar gemeld wordt, is er veel tarwe van een licht natuurgewicht. Een en ander zou zeer vaste tarwemarkten in Chicago en Winnipeg ten gevolge moeten hebben, echter de geringe koopkracht van Europa, alsmede de concurrentie van Argentinië en Australië zijn factoren, die een sterke rijzing van de Amerikaanse markten tegen

houden. Van Argentinië blijven de berichten veelbelovend luiden. Het weder schijnt daar gedurende de ploeg- en zaai-periode buitengewoon gunstig te zijn geweest en zooals gemeld wordt, is de bezaaide oppervlakte ca. 15 pCt. grooter dan verleden jaar. De termijnmarkt te Buenos-Aires geeft een lichte verhooging te zien tegen de vorige week. Van Rusland werd tot dusver nog van geen aanbod van tarwe gehoord.

Engeland toonde in de afgelopen week wat meer belangstelling en er werden verschillende ladingen Argentijnsche zoowel als Australische tarwe uit de markt genomen. Naar het Continent waren de zaken van minder beteekenis. Duitsland is nog steeds als koper uitgeschakeld. België en Nederland bepaalden zich tot regelmatige kleine aankopen van stoomende Plata-tarwe. Noord-Amerikaansche en Canadeesche soorten zijn voor deze landen te duur.

Omtrent de positie van rogge valt niet veel bemoedigends te zeggen. De vraag voor dit artikel blijft slecht, hetgeen echter om dezen tijd van het jaar een telkens wederkerend verschijnsel is, daar de verschillende Europeesche landen dan hun eigen oogsten vrijwel binnen hebben. In het Noordelijk deel van ons land schijnt echter de kwaliteit der rogge vrij slecht te zijn en zoodoende alleen als veevoeder gebruikt te kunnen worden. Van deze streken was dan ook in de laatste dagen eenige vraag voor goede buitenlandsche soorten bemerkbaar, alhoewel de te bedingen prijzen zich ver onder buitenlandsche pariteit bewegen. In het centrum en het Zuiden blijkt de kwaliteit echter zeer goed te zijn. Het aanbod van Russische rogge is op het oogenblik nihil.

Voor Plata-maïs was de vraag in de afgelopen week veel beter en mede onder den invloed van kleinere verschepingen konden de prijzen aanmerkelijk verbeteren. Weliswaar was Antwerpen af en toe nog zeer concurrerend met aldaar disponibele maïs aan de markt, echter te Rotterdam aangekomen en gewachte partijen konden tot volle vraagprijzen geheel plaatsing vinden, zoodat zich geen voorraden ophoopen. Het aanbod van stoomende partijen is vrij gering. Ook voor Augustus belading bestond goede vraag en er kwamen flinke afdoeningen tot stand. Amerikaanse Mixed-maïs op aflading wordt niet meer aangeboden. Disponibele vindt geregeld afzet tot hooge prijzen in vergelijking tot Plata-maïs. Afrikaansche soorten kalm met weinig omzet. Van den Donau werd voor het eerst sedert langen tijd weer één en ander gedaan in Galfox-maïs, welke tot billijke prijzen verhandeld werd. Ook in Novorossisk-maïs kwamen eenige zaken tot aantrekkelijke prijzen tot stand.

Goedkoopere soorten gerst, zooals Algiers en Tunis, mochten zich in stijgende belangstelling verheugen. Van de zijde der consumenten bestond aanvankelijk een tegenzin tegen deze soorten, maar naarmate de aankomende partijen van goede kwaliteit blijken te zijn, neemt de vraag toe en er kwamen dan ook geregeld zaken tot stand, terwijl aankomende partijen vlot koopers vinden. Amerikaanse soorten kalm met af en toe eenige zaken. Donau en Russische weinig aangeboden. Voor haver blijft de belangstelling zeer gering. Lijnzaad was levendig gestemd. De verschepingen van Argentinië waren zeer klein en daar consumenten zich gedurende de laatste weken van aankopen onthouden hadden, ontstond een levendige vraag, zoowel voor olie als voor zaad, waarbij groote zaken tot stand kwamen.

Zie voor den staat volgende pagina.

SUIKER.

De stemming aan de suikermarkten blijft over het algemeen lusteloos. De groote Juni- en Juli-afschepingen van Java, waarvan een groot gedeelte nog koopers moet vinden, oefenen nog steeds een deprimeerenden invloed uit.

In Amerika blijft de consumptie beneden de verwachting. De versmeltingen in de Atlantische havens bedroegen gedurende de laatste week slechts 38.000 tons tegen 84.000 in het jaar daarvoren. Spot Centrifugals daalden van d.c. 6,15 tot d.c. 5,75 om op d.c. 5,81 te sluiten, terwijl de noteringen op de termijnmarkt te New York zich als volgt bevonden.

September	d.c. 4,40	3,96	4,—
December	„ 4,05	3,87	3,93
Maart	„ 3,47	3,38	3,46

Cubasuiker werd tot d.c. 4,— c. & f. New York verhandeld en de laatste berichten melden eene betere vraag voor geraffineerd. Tot dusver zijn Cubahouders met de dalende markt meegegaan en bespeurt men van de zijde van Amerika nog geen vraag naar buitenlandsche suiker (Java's). Wellicht zullen reeds de eerste aanvoeren van den Europeeschen bietoogst disponibel zijn, wanneer eindelijk de steeds voorspelde behoefte aan inportsuiker in Amerika intreedt.

Noteeringen.						
Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Sept.	Mais Sept.	Haver Sept.	Tarwe Sept.	Mais Sept.	Lijnzaad Sept.
18 Aug. '23	99½	79½	37 1/8	11,05	8,50	21,30
11 „ '23	99¾	77	35 7/8	10,85	8,35	20,45
18 Aug. '22	100¾	59 5/8	30¾	11,70	7,65	19,25
18 Aug. '21	116¾	52 7/8	32¾	18,30 1)	8,75	21,50
18 Aug. '20	257 1/8	145 1/8	68 1/8	24,—	9,56	26,30
20 Juli '14	82	56 3/8	36 1/2	9,40	5,38	13,70

1) Aug.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Soorten	20 Augustus 1923	13 Augustus 1923	21 Augustus 1922
Tarwe*	11,75	11,80	12,25
Rogge (No. 2 Western) 1)	8,—	8,—	10,—
Mais (La Plata)..... 2)	176,—	178,—	208,—
Gerst (48 lb. malting)... 2)	171,—	167,—	185,—
Haver (38 lb. White cl.)... 1)	9,30	9,50	9,30
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad) 1)	11,—	10,60	13,25
Lijnzaad (La Plata) 3)	407,—	387,—	405,—

1) p. 100 KG. 2) p. 2000 KG. 3) per 1960 KG.
*) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	12/18 Augustus 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	12/18 Augustus 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	1923	1922
Tarwe	14.629	472.422	686.682	—	31.086	26.976	503.508	713.658
Rogge	9.052	295.599	136.990	—	485	—	296.084	136.990
Boekweit	—	9.937	9.555	—	—	—	9.937	9.555
Mais	15.352	370.764	656.325	1.427	52.804	69.765	423.558	726.090
Gerst	2.490	133.135	97.599	2.200	10.042	3.597	143.177	101.196
Haver	935	51.194	82.415	—	533	50	51.727	82.465
Lijnzaad	1.889	90.723	105.162	—	48.156	59.992	138.879	165.154
Lijnkoek	3.352	140.758	78.052	—	—	1.547	140.758	79.599
Tarwemeel	1.304	55.230	33.416	—	3.924	4.954	59.154	38.370
Andere meelsoorten	—	1.344	6.552	—	—	2.615	1.344	9.167

De laatste Cuba-statistiek luidt:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 13 Aug. '23	17.003	49.630	26.655
Tot. sedert 1 Dec. '22-13 Aug. '23	3.301.680	3.591.114	3.066.838
Aantal werkende fabrieken	1	7	4
Weekexport 13 Aug. '23	37.509	99.565	58.996
Totale export 1 Jan.-13 Aug. '23	2.822.854	3.080.117	1.725.954
Totale voorraad 13 Aug. '23	478.832	548.610	1.358.330

De berichten uit de Europeesche bietsuikerlanden luiden gunstig voor den oogst en uit Duitschland komt eene raming van 1.600.000 tons voor dat land, tegen eene productie van 1.483.000 tons verleden jaar, toen de aanplant groter was.

In Engeland liepen de prijzen verder achteruit en is stoomende witte Javasuiker tot 21/6 c.i.f. U.K. te koop en Augustus afscheep ongeveer sh. 1/- lager. De groote raffinadeurs verlaagden den binnenlandschen prijs met sh. 1/- voor Granulated en met sh. 1/6 tot sh. 2/- voor Cubes.

Ook in Frankrijk is de stemming loom, gedeeltelijk ten gevolge van den gedurig dalenden wisselkoers.

De Java-markt, waar de pogingen tot het vormen van een Trust van Chineesche en Japansche houders van suiker mislukt zijn, bewoog zich eveneens in eene dalende richting. Superieure witte Javasuiker werd tot f 13,50 en f 13,25, No. 16 en hooger tot f 13,— en f 12,75 verhandeld. Voor November/December-levering wordt ongeveer 25 c. tot 50 c. meer betaald.

De afschepingen van Java gedurende Juli bedroegen 332.000 tons tegen 248.000 tons verleden jaar. Van eerstgenoemd kwantum gingen 184.000 tons naar Europa en Port-Saïd voor orders, tegen 123.000 tons a. p.

Op de termijnmarkt in ons land konden zich de Augustus- en September-noteeringen wegens het geringe aanbod goed handhaven. Voor Augustus bewoog zich de prijs tusschen f 26,75 en f 27,50, voor September tusschen f 24,50 en f 25,—. Voor November/December werd eerst f 22,25 betaald en sloot de markt op f 22,25 verkoopers en f 22,— koopers. De weekonzet op de termijnmarkt bedroeg ongeveer 2000 tons gedurende de afgelopen week. Voor aankomen en spoedig aankomende Javasuiker was meer vraag te bespeuren en de prijzen varieerden tusschen f 27,— en f 27,50.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Aug.	Londen			New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per Aug.	Amer. Granulated c.i.f. Aug.	
16 Aug. '23	f 26 1/2	Sh. 60/9	Sh. 18/6	Sh. 32/- 1)	\$ 5,78
9 „ '23	„ 25 1/2	60/9	19/6	32/- 1)	6,15
16 Aug. '22	„ 24 7/8	59/9	20/6	24/4 1/2	5,25
16 Aug. '21	„ 35	63/6	20/-	30/6	4,86
4 Juli '14	„ 11 13/32	18/-	—	—	3,26

1) Nom.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Koiff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk.)

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
18 Aug. 1923	816.000	20.150	1.336.000	22.000	5 1/16
11 „ 1923	848.000	19.125	1.310.000	21.000	5 7/32
4 „ 1923	828.000	19.475	1.305.000	19.500	5 13/32
18 Aug. 1922	1.808.000	15.400	2.610.000	19.500	7 1/4

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
18 Aug. 1923....	68.000	535.000	181.000	1.232.000
18 Aug. 1922....	68.000	446.000	128.000	837.000

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 15 Augustus 1923.

Amerikaansche katoenprijzen zijn deze week zeer beïnvloed door weerberichten en speculanten. Rapporten leggen er den nadruk op, dat gebrek aan regen den oogst benadeelt en prijzen zijn dientengevolge ongeveer een halve penny per pond hooger. Verkoopen komen slechts in geringe mate voor en de vraag zal waarschijnlijk nog meer verminderen, doordat de Federation geadviseerd heeft ook gedurende de maand September 50 pCt. korter te werken, behalve de gewone vacatiedagen. Egyptische katoen toont weinig verandering en verkoopen zijn slechts matig.

Hoewel er deze week een goede vraag is naar Amerikaansche garens, klagen spinners, dat de geboden prijzen voor mule cops in de lagere en middennummers ongeveer een penny per pond te laag zijn. Ringgarens, zoewel cops als bundelgarens, worden weinig gevraagd. In Extrahards zijn enkele goede zaken gedaan. 40er en 44er mule worden niet verkocht. Getwijnde garens worden voor het binnenland nog iets gevraagd, voor het buitenland in het geheel niet. In Egyptische garens gaat evenmin iets om. Spinners doen hun best betere prijzen te offereeren, doch hebben weinig succes. Voor Indië was er een goede vraag naar 80/2 en 100/2, evenals naar gemerceriseerd getwijnd garen, doch tegen veel te lage biedingen. Gezengde garens, zoewel voor binnen- als buitenland, toonen geen verbetering. De exportcijfers over Juli van den Board of Trade geven den toestand zeer goed weer: vergeleken met die van de overeenkomstige maand van het vorig jaar zijn zij bijna 50 pCt. lager.

Prijzen in de doekmarkt zijn deze week vaster en het

verschil tusschen vraagprijzen en bieding is weer grooter geworden. Toch is de stemming meer hoopvol en aanvragen van de meeste markten zijn gezonder. In het bijzonder zendt Indië veel varierende aanvragen, hoofdzakelijk in lichtere goederen. China heeft evenmin voorraden meer, en hoewel niet geheel in de markt, zendt het hier en daar enkele mooie aanvragen in. De toestand is vrijwel onveranderd, daar fabrikanten slechts een zeer klein percentage konden accepteren tegen zeer lage prijzen. Elke verbetering is daarom meer schijnbaar dan werkelijk. De vraag is echter beter dan ooit en geeft goede verwachtingen voor de toekomst.

RUBBER.

De stemming was de afgelopen week weer tamelijk flauw en prijzen zijn langzaam afgebrokkeld. Er is zeer weinig omgegaan.

De slotnoteringen op de termijnmarkt zijn:
einde voorafgaande week:

Prima Crêpe	Augustus	82½ ct.	80 ct.
" "	September	82 "	80 "
" "	Oct./Dec.	83 "	85 "
Smoked Sheets	Augustus	82 "	82 "
" "	September	82½ "	82 "
" "	Oct./Dec.	84½ "	86 "
20 Aug. 1923.			

COPRA.

De markt was deze week zeer vast gestemd. Het eersthands aanbod blijft zeer gering, terwijl consumenten wat meer belangstelling toonen.

De markt sluit met de volgende noteringen:

Ned. Ind. f.m.s. stoomend f 28,62½

20 Aug. 1923. " Oct./Dec. " 29,—

METALEN.

Loco-Noteringen te Londen:

Data	Koper Standaard	Koper Electro- lytisch	Tin	Lood	Zink
20 Aug. 1923..	64.—/—	70.2/6	186.2/6	24.—/—	32.5/—
13 " 1923..	64.—/—	69.15/—	182.7/6	24.2/6	31.10/—
3 " 1923..	64.10/—	71.15/—	181.10/—	24.—/—	31.5/—
30 Juli 1923..	65.15/—	72.10/—	185.—/—	24.7/6	31.12/6
21 Aug. 1922..	63.17/6	70.5/—	161.5/—	24.15/—	31.10/—
20 Juli 1914..	61.—/—	—	145.15/—	19.—/—	21.10/—

VERKEERSWEZEN.**GRAAN.**

Data	Petro- grad Londen R'dam	Odessa Rotter- dam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotter- dam	Bristol Kanaal	Rotter- dam	Eng- land
13-18 Aug. 1923	—	15/3 2	2,12 1 1	—	18/9	18/9
6-11 " 1923	—	15/6 2	2,10 1	—	19/6	18/6
14-19 Aug. 1922	—	—	11½ 3	2/9	23/—	23/—
15-20 Aug. 1921	—	—	5/9	5/9	—	38/9
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11¼	1/11¼	12/—	12/—

1) § per ton kolen. 2) Per ton d.w. 3) Am. cents per 100 lbs.

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rivier	Rotter- dam	Gothen- burg
13-18 Aug. '23	5/10½	9/3	10/—	14/3	4/8	6/6
6-11 " '23	5/10	9/3	10/—	14/7½	4/8	6/7½
14-19 Aug. '22	7/—	11/10½	13/3	15/3	5/9	7/6
15-20 Aug. '21	—	16/6	14/—	15/—	6/9	10/6
Juli 1914	fr. 7,—	7/—	7/3	14/6	3/2	4/—

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (r/ist)	Vladivo- stock West Europa	Chili West Europa (salpeter)
13-18 Aug. 1923..	22/6	36/—	35/—	35/—
6-11 " 1923..	23/6	36/3	35/—	35/—
14-19 Aug. 1922..	19/10	26/—	30/—	32/7½
15-20 Aug. 1921..	30/—	—	—	—
Juli 1914..	14/6	16/3	25/—	22/3

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.
Overige noteringen per ton van 1015 KG.

RIJNVAART.

Week van 12—18 Augustus 1923.

De aanvoeren van zeezijde van kolen en erts voor den Rijn waren evenals in de voorafgaande week belangrijk. De beschikbare scheepsruimte daarentegen schaarsch, zoodat de vraag naar schepen groot bleef.

De daghuur voor Hollandsche schepen varieerde van 3½—4 cts. per ton, terwijl voor Duitsche schepen 3 cts. per ton en per dag werd betaald voor reizen naar de Rijnstations en 2½ cts. om te vletten voor de stad.

De waterstand bleef vallend, zoodat slechts op 1,70/1,75 M. afgeladen werd.

Het sleeploon was genoteerd volgens het 60 cts. tarief.

INKLARINGEN.**DORDRECHT/ZWIJNDRECHT.**

Landen van herkomst	Juli 1923		Juli 1922	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	6	2.351	—	—
Groot-Brittannië	5	864	—	—
Danzig	6	2.128	—	—
Denemarken ...	1	607	—	—
België	3	1.364	—	—
Frankrijk	6	3.900	—	—
Portugal	2	1.515	—	—
Totaal....	29	12.729	—	—
Nationaliteit				
Nederlandsche ..	6	3.900	—	—
Britsche	5	1.152	—	—
Duitsche	16	6.920	—	—
Belgische	1	70	—	—
Fransche	1	687	—	—
Totaal....	29	12.729	—	—

(Gerard Mauritz.)

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP**Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf****ROTTERDAM****Scheepsbouw en Machinefabriek**

Speciale inrichting voor reparatiën van elken omvang.

Vier droogdokken met lichtvermogen tot 46000 ton

Dwarshelling

Drijvende kranen met lichtvermogen tot 120 ton

Telefoon: 7303 en 7304

Telegramadres: „WILTON” Rotterdam